

PLATFORMA MIMOVLÁDNYCH ROZVOJOVÝCH ORGANIZÁCIÍ

Názov projektu:

Stratégia pre rozvojové vzdelávanie SR na roky 2010-2015

zmluva č. 23/2010, projekt č. 40/2010

02.11.2010

Podkladový materiál pre vytvorenie Národnej stratégie pre globálne rozvojové vzdelávanie
na roky 2011 - 2015

Podkladový materiál pre vytvorenie

Národnej stratégie pre globálne rozvojové vzdelávanie na roky 2011 - 2015

Predkladá:

Platforma mimovládnych rozvojových organizácií

Autorský kolektív:

Mgr. Ivana Raslavská, PhD.
Mgr. Andrej Návojský
PhDr. Iveta Námerová
Ing. Nora Beňáková
Mgr. Daniela Balážová

Poznámka:

Predložený materiál je podkladom pre vytvorenie Národnej stratégie pre globálne rozvojové vzdelávanie. Z dôvodu, že do tvorby finálnej verzie národnej stratégie budú zapojení formou pripomienkovania aj pracovníci štátnej správy, pre ktorých to môže byť nová téma, podkladový materiál je rozsiahlejší, obsahuje príklady z doterajšej praxe, podrobnejšie odkazuje na existujúce východiská v rámci vzdelávacieho systému.

Finálna verzia národnej stratégie, ktorá bude predložená MZV SR a MŠ SR na schválenie do vlády by mala byť stručnejším materiálom, ktorý bude okrem východísk a definovania globálneho rozvojového vzdelávania obsahovať len dohodnuté implementačné kroky a s nimi súvisiace opatrenia.

Obsah

Úvod

1. ANALYTICKÁ ČASŤ

1.1 Medzinárodné východiská v oblasti GRV

1.2 Východiská pre GRV na Slovensku

1.3 Nadväznosť GRV na ostatné priority vo vzdelávaní

1.4 Analýza situácie v oblasti GRV na Slovensku

1.5 Identifikácia kľúčových aktérov pri realizácii Národnej stratégie pre GRV

1.6 Definovanie GRV

2. STRATEGICKÁ ČASŤ

2.1 Hlavný cieľ Národnej stratégie pre GRV

2.2 Čiastkové ciele Národnej stratégie pre GRV

2.3 Finančné zabezpečenie stratégie

2.4 Monitoring a evaluácia

Úvod

Slovenská republika sa po vstupe do OECD a Európskej únie stala donorskou krajinou a zaviazala sa k pomoci rozvojovým krajinám a ku globálnemu znižovaniu chudoby. Tento záväzok môže realizovať len za predpokladu, že bude mať podporu slovenskej spoločnosti. Na rozdiel od tradičných donorských krajín je informovanosť slovenskej verejnosti o globálnych problémoch a spôsoboch ich riešenia zatiaľ nízka. Aj napriek solidarite, ktorú verejnosť prejavuje v prípade humanitárnych kríz vo svete, stále chýba širšie povedomie o tom, čo znamená extrémna chudoba, čo je významom rozvojovej spolupráce aj o širšom kontexte globálnej previazanosti. Problémy rozvojových krajín sa zdajú vzdialené, pritom nedávna ekonomická a finančná kríza zreteľne poukázala na prepojenosť dnešného globálneho sveta a na skutočnosť, že udalosti v iných častiach sveta ovplyvňujú do značnej miery život aj u nás.

Zvyšovanie informovanosti a zdôrazňovanie potreby solidarity a apelu na zmenu nášho správania a rozhodovania by sa malo stať súčasťou vzdelávacieho procesu na všetkých úrovniach od predškolského až po univerzitné a malo by byť doplnené o ponuku ďalšieho vzdelávania a osvetových aktivít pre dospelých.

Ministerstvo zahraničných vecí SR (MZV SR), ktoré je hlavným gestorom zahraničnej rozvojovej spolupráce po dohode s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR (MŠ SR), na základe skúseností iných vyspelých donorských krajín a doporučení medzinárodných organizácií iniciovalo vznik tejto Národnej stratégie globálneho rozvojového vzdelávania, ktorá sleduje dva zámery. V prvej časti je zameraná na východiská a analýzu súčasnej situácie, vymedzenie pojmov, cieľov, tém, princípov globálneho rozvojového vzdelávania (GRV). Druhá časť je venovaná strategickým cieľom a opatreniam, ktoré je potrebné implementovať v rokoch 2011 – 2015.

Návrh Národnej stratégie pre globálne rozvojové vzdelávanie pripravila na základe dotácie MZV SR Platforma mimovládnych organizácií, ktorá viedla konzultačný proces s odborníkmi zo štátnej správy, pedagogických inštitúcií, základných a stredných škôl, univerzít a vysokých škôl a s pracovníkmi mimovládnych organizácií (MVO). Odporúčania pre začlenenie tém GRV do systému formálneho vzdelávania sú postavené na výsledkoch dotazníkového prieskumu na vzorke 100 učiteľov základných a stredných školách, ktorí majú predchádzajúce skúsenosti s témami GRV a vzorke akademikov z 8 vysokých škôl a univerzít.

Hlavné zámery predkladaného návrhu stratégie sú:

- začleniť GRV do všetkých úrovní formálneho vzdelávania
- zvýšiť význam GRV v oblasti neformálneho vzdelávania a podporiť osvetové aktivity, určené širokej verejnosti, politikom a médiám
- rozvíjať spoluprácu a partnerstvo v oblasti GRV medzi zainteresovanými aktérmi
- zaistiť dlhodobú finančnú podporu pre kvalitné a efektívne programy GRV

1. ANALYTICKÁ ČASŤ

1.1 Medzinárodné východiská v oblasti globálneho rozvojového vzdelávania

V uplynulých rokoch bolo schválených niekoľko významných medzinárodných a európskych dokumentov, ktoré deklarovali význam globálneho rozvojového vzdelávania a potrebu zvyšovania povedomia verejnosti o širšom kontexte rozvojovej spolupráce.

Organizácia spojených národov (OSN)

OSN venovala podpore vzdelávania a osvety vedúcej k zodpovednosti za náš svet osobitnú kapitolu programového dokumentu *Agenda 21*, schváleného na konferencii v Rio de Janeiro v roku 1992. Zásadným dokumentom určujúcim ďalšie smerovanie medzinárodnej rozvojovej spolupráce sa stala *Miléniová deklarácia*, v rámci ktorej boli prijaté v roku 2000 za účasti 189 štátov Miléniové rozvojové ciele OSN s cieľom zníženia chudoby a odstránenia hlavných problémov rozvojového sveta. Zvyšovanie povedomia o miléniových cieľoch sa stalo významnou súčasťou agendy globálneho rozvojového vzdelávania. Organizácia UNESCO vyhlásila *Dekádu UNESCO pre vzdelávanie k udržateľnému rozvoju na roky 2005 – 2014*.

Európska únia (EÚ)

V roku 2005 vydala Rada Európskej únie (Council of the EU), zástupcovia vlád členských krajín EÚ (vrátane SR), Európska komisia a Európsky parlament spoločné vyhlásenie o rozvoji, tzv. *Európsky konsenzus o rozvoji*, ktorý nastolil hlavné výzvy potrebné pre podporu znižovania chudoby vo svete a podpory trvalo udržateľného rozvoja. Menované inštitúcie sa zaviazali podporiť zvyšovanie povedomia obyvateľov o rozvojových krajinách s podporou rozvojového vzdelávania ako nástroja týchto cieľov. Spoločný dokument bol tiež základom pre budúcu tvorbu Európskej stratégie rozvojového vzdelávania. Dodatok dokumentu, venovaný rozvojovému vzdelávaniu bol prijatý v roku 2007 pod názvom: *Európsky konsenzus o rozvoji: príspevok k rozvojovému vzdelávaniu a zvyšovaniu informovanosti*. V dokumente boli zadefinované hlavné ciele týkajúce sa rozvojového vzdelávania a stratégie na ich dosiahnutie. Jedným z hlavných stanovených cieľov je zvýšenie kritického povedomia verejnosti o príčinách a následkoch a odstraňovania globálnej chudoby. Európska komisia prostredníctvom Programu EuropeAID od roku 1979 vyčleňuje finančné prostriedky pre mimovládne organizácie na projekty rozvojového vzdelávania a verejnej informovanosti.

Rada Európy (Council of Europe)

Dôležitým európskym dokumentom, ktorý sa zaoberá globálnym vzdelávaním je dokument *Maastrichtská Deklarácia globálneho vzdelávania*. Dokument bol prijatý a schválený v roku 2002. Podpísaní delegáti kongresu sa v deklarácii zaviazali podporovať globálne vzdelávanie v rôznych štátoch Európy najmä v záujme podporovania prijatých Miléniových rozvojových cieľov OSN a trvalo-udržateľného rozvoja sveta. V deklarácii boli zdôraznené dôležité aspekty vzdelávania, ako sú kritické myslenie smerujúce k demokraticky zmýšľajúcemu občianovi so zmyslom pre väčšiu spravodlivosť a dodržovanie ľudských práv. Zástupcovia národných vlád sa zaviazali k spolupráci medzi rôznymi rezortmi, ako sú ministerstvo zahraničných vecí, obchodu, životného prostredia a zároveň k spolupráci „Severu s Juhom“. Maastrichtská deklarácia pracuje s definíciou Globálneho vzdelávania, ktorú zverejnilo North South Centre Council of Europe (NSC). Definícia vytvorená v rámci NSC hovorí o viacerých dimenziách, ktoré pod globálne vzdelávanie patria:

„Globálne vzdelávanie je vzdelávanie, ktoré otvára myseľ a oči ľudí voči komplexnejšej realite sveta a prebúdzá potrebu prispieť k väčšej spravodlivosti, rovnosti a ľudským právam pre všetkých. Globálne vzdelávanie zahŕňa rozvojové vzdelávanie, vzdelávanie o ľudských právach, o udržateľnom rozvoji, o mieri a prevencii konfliktov, interkulturálne a multikulturálne vzdelávanie, smerujúce ku globálnym dimenziám vzdelávania k občianstvu“.

V roku 2008 bol Radou Európy publikovaný dokument *Usmernenie pre globálne vzdelávanie*. Dokument má slúžiť ako usmernenie najmä pre pedagógov vo formálnom aj neformálnom vzdelávaní v oblasti globálneho vzdelávania.

V rámci EÚ pôsobí celý rad medzinárodných inštitúcií, ktoré sa venujú rozvojovému vzdelávaniu a zároveň sa snažia spolupracovať s Európskou komisiou a Radou Európy a v rôznych partnerských zoskupeniach v prospech globálneho rozvojového vzdelávania.

North – South Centre (NSC) vzniklo pri Rade Európy v roku 1989 s cieľom poskytnúť rámec pre európsku spoluprácu pre zvyšovanie povedomia verejnosti o globálnej interdependencii, podporovať solidaritu, rešpekt pre ľudské práva, demokraciu a vládu zákona. Členmi je 22 štátov, z toho 10 z Európskej únie. V súčasnej dobe pracuje NSC na zavedení európskej normy pre globálne vzdelávanie prostredníctvom Výboru ministrov EÚ. S finančnou podporou NSC sa konal na Slovensku prvý *Národný seminár o globálnom vzdelávaní* v máji 2010, na ktorom sa stretli zástupcovia štátnych inštitúcií, pedagogických inštitúcií a mimovládnych organizácií a hodnotili súčasnú situáciu v oblasti GRV na Slovensku.

GENE - Global Education Network Europe je európska sieť, ktorá spája odborníkov z národných ministerstiev a národných rozvojových agentúr v záujme podpory koordinácie globálneho vzdelávania v Európe. V súčasnom období GENE podporuje vypracovávanie štúdií o stave globálneho vzdelávania a národných stratégiách v jednotlivých krajinách a presadzuje myšlienky globálneho vzdelávania v Európskej komisii a v Európskom parlamente. Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu sa stala členom tejto siete.

Do rozvojového vzdelávania sú aktívne zapojené aj mnohé európske mimovládne organizácie. Spomenieme strešnú organizáciu pre európske mimovládne organizácie *CONCORD* v Bruseli, ktorá v rámci programu *Development Education Exchange in Europe Project (DEEEP)* vytvára medzinárodnú platformu pre európske mimovládne organizácie na výmenu skúseností a prípravu stratégií na podporu rozvojového vzdelávania v Európe. Členom Concordu je aj slovenská Platforma mimovládnych rozvojových organizácií.

1.2 Východiská pre globálne rozvojové vzdelávanie na Slovensku

Globálne rozvojové vzdelávanie bolo od vzniku nového systému oficiálnej rozvojovej pomoci SR v roku 2004 považované za jej integrálnu súčasť. V oficiálne publikovaných dokumentoch MZV SR je zaužívaný termín „rozvojové vzdelávanie“, nepoužíva sa termín „globálne rozvojové vzdelávanie“.

V roku 2007 bol schválený *Zákon č. 617/2007 o Oficiálnej rozvojovej pomoci SR*. Rozvojové vzdelávanie je považované za súčasť oficiálnej rozvojovej pomoci. Je zaradené medzi základné formy poskytovania pomoci, v § 6 v bode g) sa explicitne hovorí, že „SR bude realizovať rozvojové vzdelávanie a informovanie verejnosti“.

Podobne v ďalšom strategickom materiáli MZV SR, v *Strednodobej stratégii oficiálnej rozvojovej pomoci Slovenskej republiky na roky 2009 – 2013* je uvedené: „Zvyšovať povedomie verejnosti o dôležitosti poskytovania rozvojovej pomoci a jej význame pre rozvojové krajiny je jednou z priorit informačnej politiky MZV SR. Prispieva k poznaniu problémov rozvojového sveta, ich možného riešenia a zároveň k transparentnosti používania verejných prostriedkov na tieto účely“. Z vyššie citovaného vyplývajú aj rôzne úlohy, ktoré sa viažu k rozvojovému vzdelávaniu, pričom sa kladie dôraz hlavne na zvyšovanie povedomia verejnosti a spoluprácu rôznych aktérov.

V *Programovom vyhlásení vlády na roky 2010 – 2014* sa v kapitole *Zahraničná politika* v časti o rozvojovej pomoci uvádza: „MZV SR podporí rozvojové vzdelávanie na školách a výchovu mladých ľudí vo vedomí solidarity a spolupatričnosti“.

MZV SR od roku 2005 podporuje aktivity slovenských organizácií v oblasti rozvojového vzdelávania a verejnej informovanosti formou projektov v rámci programu oficiálnej rozvojovej pomoci (Program SlovakAID). V Národnom programe pre oficiálnu rozvojovú pomoc každoročne vyčleňuje rozpočet pre túto tému. V rokoch 2005 - 2010 bola na rozvojové vzdelávanie vyčlenená celková suma približne 1 mil. Eur.

1.3 Nadväznosť GRV na ostatné priority vo formálnom vzdelávaní

Ciele GRV sa čiastočne prekrývajú s cieľmi výchovy a vzdelávania, uvedenými v *štátnych vzdelávacích programoch* na rôznych stupňoch a typoch škôl. Táto skutočnosť posilňuje potrebu jasnejšieho definovania cieľov a obsahu GRV v štátnych vzdelávacích programoch.

Ciele GRV sú v súlade s cieľmi vzdelávania v Slovenskej republike, ktoré sú odvodené od 4 pilierov vzdelávania pre 21. storočie: naučiť sa poznávať, naučiť sa konať, naučiť sa hodnotiť, naučiť sa dorozumievať a porozumieť si.

1. cieľ: naučiť sa poznávať znamená poznávať prírodu a kultúru i vlastnú osobnú prirodzenosť a kultúrnosť, cieľ je sústredený na: osvojovanie a odkrývanie poznatkov: faktických, koncepčných, procedurálnych a metakognitívnych, ako aj na rozvíjanie poznávacích schopností:

2. cieľ: naučiť sa konať znamená správne, kvalitne a účinne, cieľavedome zasahovať, inovatívne meniť, dômyselne zdokonaľovať veci okolo seba. Zákonitou sa tu stala požiadavka naučiť sa spolupracovať v téme so zmyslom pre osobnú zodpovednosť, plánovať so znalosťou poznatkov, organizovať činnosť, spätnoväzbovo kontrolovať a regulovať vlastné i cudzie konanie, motivovať a viesť pracovnú skupinu, projektovať postupy, tvorivo riešiť zadania, zhotovovať diela.

3. cieľ: naučiť sa hodnotiť znamená posudzovať kvalitu, efektívnosť, rozhodovať o postupe, vyberať, prioritizovať, orientovať sa v hodnotových systémoch

4. cieľ: naučiť sa dorozumievať a porozumieť si znamená využívať a podeliť sa o skúsenosti, vedieť sa vyjadrovať slovami, pohybom, vlastným osobným štýlom, uplatňovať všetky formy sociálnej komunikácie, ktorými sú hovorový jazyk, písomný jazyk.

V štátnom vzdelávacom programe pre predprimárne vzdelávanie sú medzi hlavnými cieľmi uvedené:

- získať a posilňovať úctu k ľudským právam a základným slobodám,
- pripraviť sa na život v slobodnej spoločnosti v duchu porozumenia, znášanlivosti, tolerancie, rovnosti pohlaví a priateľstva medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami a cirkvami a náboženskými spoločenstvami,
- naučiť sa kooperovať v skupine, kolektíve a preberať na seba primeranú zodpovednosť,
- naučiť sa chrániť svoje zdravie vrátane využitia zdravej výživy a chrániť životné prostredie,
- naučiť sa rešpektovať všeľudské etické hodnoty.

V cieľových požiadavkách **štátneho vzdelávacieho programu pre primárne vzdelávanie (1. stupeň základnej školy)** sa priamo neuvádzajú ciele totožné s cieľmi GRV. V obsahovej oblasti sú však súčasťou kurikula prierezové témy multikultúrna a environmentálna výchova, ktorých obsah je súčasťou GRV. V predmetoch, ktoré rozvíjajú kompetencie žiakov, má k cieľom GRV najbližšie najmä etická výchova.

Štátny vzdelávací program pre nižšie sekundárne vzdelávanie (2. stupeň základnej školy) uvádza kľúčové kompetencie, ktoré má dosiahnuť absolvent. Nasledujúce občianske kompetencie sa čiastočne zhodujú s kompetenciami GRV:

- vyvážené chápe svoje osobné záujmy v spojení so záujmami širšej skupiny, resp. spoločnosti,
- uvedomuje si svoje práva v kontexte so zodpovedným prístupom k svojim povinnostiam, prispieva k naplneniu práv iných,
- je otvorený kultúrnej a etnickej rôznorodosti,
- má predpoklady zainteresovane sledovať a posudzovať udalosti a vývoj verejného života a zaujímať k nim stanoviská, aktívne podporuje udržateľnosť kvality životného prostredia,
- je pripravený riešiť problémy, kriticky myslieť pri hľadaní riešenia, je si vedomý svojej zodpovednosti za riešenie problémov.

V obsahovej časti sú témy GRV obsiahnuté v prierezových témach environmentálna, multikulúrna a mediálna výchova a v predmetoch Etická výchova, Občianska náuka a Geografia (Globálne problémy ľudstva).

V **štátnom vzdelávacom programe pre gymnáziá** sa v oblasti cieľov najviac približujú sociálne ciele - rozvinutie žiakovho zmyslu pre sociálnu vzájomnosť, starostlivosť a spravodlivosť, akceptovanie kultúrnych odlišností. Z kľúčových kompetencií sa najviac ku kompetenciám získaným globálnym rozvojovým vzdelávaním približujú kompetencie riešiť problémy a občianske kompetencie. Podľa obsahových štandardov jednotlivých vzdelávacích oblastí sa najviac GRV približuje oblasť Človek a spoločnosť a prierezové témy environmentálna a multikulúrna výchova.

V **štátnom vzdelávacom programe pre odborné vzdelávania** sa vyskytuje niekoľko cieľov, ktoré sú totožné s cieľmi GRV:

- získať sociálne a občianske kompetencie,
- získať a posilňovať úctu k ľudským právam a základným slobodám a zásadám ustanoveným v Dohovore o ochrane ľudských práva a základných slobôd,
- pripraviť sa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti, v duchu porozumenia a znášanlivosti, rovnosti muža a ženy, priateľstva medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami, náboženskej tolerancie,
- podporovať poznanie žiakov lepšieho chápania sveta, v ktorom žijú a nevyhnutnosť udržateľného rozvoja,
- rozvíjať slobodné, kritické a nezávislé myslenie žiakov, ich úsudok a rozhodovanie, viesť k prijímaniu zodpovednosti žiakov za svoje myslenie, rozhodovanie, správanie a cítenie,
- vytvárať úctu a rešpekt k živej a neživej prírode, k ochrane životného prostredia a chápanie globálnych problémov ľudstva,
- viesť žiakov k tomu, aby sa vo vzťahu k iným ľuďom oslobodili od predsudkov, xenofóbie, intolerancie, rasizmu, agresívneho nacionalizmu, etnickej, náboženskej a inej znášanlivosti,
- viesť žiakov k aktívnej účasti v občianskom živote a spolupráci na rozvoji demokracie.

Pre GRV má podporný význam najmä vymedzenie kompetencií spôsobilosť byť demokratickým občanom, pričom absolvent má:

- porozumieť systémovej (globálnej) podstate sveta,
- poznať a rešpektovať, že neexistuje iba jeden pohľad na svet,
- uvedomiť si, že rozhodnutia, ktoré sa prijímu a činy, ktoré vykonajú jednotlivci alebo členovia skupiny, budú mať vplyv na globálnu prítomnosť a budúcnosť,
- poznať, uznávať a podporovať alternatívne vízie vo vzťahu k udržateľnému rozvoju, ľudskému zdraviu a zdraviu našej planéty,
- uvedomiť si a čiastočne pochopiť globálne podmienky, rozvoj a trendy súčasného sveta,

- pochopiť globálnu povahu sveta a úlohu jednotlivca v ňom, rozvoj masovokomunikačných prostriedkov, dopravných prostriedkov, masovej turistiky a komunikačných systémov,
- chápať problémy zachovania mieru, bezpečnosti jednotlivcov, národov a štátov, zachovávanie a ochrany životného prostredia, vyčerpania nerastných surovín, liečenia civilizačných nemocí, populačnej explózie v rozvojových krajinách, drogovej závislosti najmä mladistvých, sexuálnej výchovy a pozitívne pristupovať k riešeniu týchto problémov,
- uvedomiť si a orientovať sa v problematike nerovnomerného hospodárskeho rozvoja, etnických, rasových a náboženských konfliktov, terorizmu a navrhovať cesty na ich odstránenia,
- chápať pojmy spravodlivosť, ľudské práva a zodpovednosť, aplikovať ich v globálnom kontexte,
- tvorivo riskovať, primerane kritizovať, jasne sa stavať k riešeniu problémov, rýchle sa rozhodovať, byť dôsledný, inšpirovať druhých pri vyhľadávaní podnetov, iniciatív a vytváraní možností,
- dodržiavať zákony, rešpektovať práva a osobnosť druhých ľudí, ich kultúrne špecifiká, vystupovať proti neznášanlivosti, xenofóbií a diskriminácií,
- zaujímať sa aktívne o politické a spoločenské dianie u nás a vo svete.

Ciele, princípy a obsah GRV sa čiastočne vyskytujú vo všetkých štátnych vzdelávacích programoch. Absentuje však konkrétnejšie definovanie obsahu a cieľov. Príkladom môže byť štátny vzdelávací program pre odborné vzdelávanie, kde sa v cieľovej a kompetenčnej oblasti definujú konkrétne ciele globálneho vzdelávania.

Tematicky sa GRV objavuje čiastočne najmä v nových prierezových témach, chýba však prierezovosť v jednotlivých predmetoch.

1.4 Analýza situácie v oblasti GRV na Slovensku

1.4.1 Systém formálneho vzdelávania na úrovni materských, základných a stredných škôl

Globálne rozvojové vzdelávanie nie je na Slovensku nový fenomén. Vďaka finančnej podpore Programu SlovakAID získali mnohé mimovládne organizácie granty na projekty, v rámci ktorých realizovali vzdelávacie aktivity priamo na školách. V poslednom období významnou podporou v oblasti zavádzania tém GRV do škôl sú projekty slovenských mimovládnych organizácií v spolupráci so zahraničnými partnermi spolufinancované Európskou komisiou. Európske projekty majú vyššie finančné alokácie a dávajú možnosť pracovať na viacročných projektoch s väčším dopadom na cieľové skupiny.

Mimovládne organizácie priniesli na školy viaceré témy, ako problematika chudoby, spravodlivý obchod, zmena klímy, trvalo-udržateľný rozvoj, či práva detí. Zamerali sa na školenia učiteľov, prípravu metodických príručiek, didaktických materiálov, videofilmov, či interaktívnych výstav, workshopov so žiakmi. Učitelia aplikovali témy z oblasti GRV najmä počas predmetov, ako je občianska výchova, etika, náuka o spoločnosti, geografia, ale aj výtvarná výchova. Na niektorých školách sa realizovalo projektové vyučovanie alebo aktivity v rámci mimoškolskej činnosti. Sú známe prípady, kedy si školy v rámci školského programu vytvorili špecializovaný predmet, zameraný na GRV. Odhadujeme, že skúsenosť s témami GRV môžu mať učitelia na viac ako 1000 základných a stredných školách.

V roku 2005-2006 boli použité neminuté finančné zdroje z programu ministerstva školstva na štipendia pre zahraničných študentov pre podporu multiplikačných aktivít v oblasti GRV. Metodicko-pedagogické centrá, ktoré spravovali tieto finančné zdroje, v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami zrealizovali Projekt priebežného vzdelávania GRV v rozsahu 36 hodín pre pedagogických zamestnancov ZŠ a SŠ, prebehla dotlač a distribúcia existujúcich metodických príručiek na školy a bol vytvorený portál www.rozvojovevzdelavanie.sk, ktorý obsahuje aktuálne

informácie o ponuke GRV aktivít na Slovensku a tiež všetky doteraz publikované metodické materiály.

Príklady projektov realizovaných v rámci formálneho vzdelávania pre cieľovú skupinu materských, základných a stredných škôl

„Čarovná hračka“ (OZ LAVAS)

Zámerom projektu bolo informovať deti o problémoch ich rovesníkov, ktorí sú nútení žiť vo vojnových a povojnových krajinách, plných nevybuchutej munície a nášľapných mín. Kniha a PC hra Čarovná hračka získali akreditáciu MŠ SR pre materské školy.

„Bohatstvo rozvojových krajín“ (OZ ŽIVICA)

Cieľom projektu bolo ukázať rozvojové krajiny v inom svetle, ktoré napriek ekonomickej zaostalosti disponujú kultúrnym, duchovným a umeleckým bohatstvom, z ktorého môžu čerpať aj ekonomicky vyspelé krajiny. V rámci projektu sa realizovala školská súťaž „Bohatstvo rozvojových krajín“, interaktívne výstavy, diskusie a distribúciu časopisu Ďalekohľad s aspektom environmentálnej výchovy v náklade 3 500 ks pre učiteľov na ZŠ a SŠ.

„Udržateľný manažment prírodných zdrojov pre rozvoj všetkých“ (Sieť environmentálne-výchovných organizácií Špirála, OZ eRko)

Cieľom projektu bolo zmeniť postoje a konanie smerom k solidarite s ľuďmi žijúcimi v rozvojových krajinách, prostredníctvom metodickej pomôcky pre učiteľov, sprístupnenia dokumentárneho filmu a usporiadania interaktívnej výstavy na základných a stredných školách.

„Pozri a zmeň – rozvojové vzdelávanie prostredníctvom dokumentárnych filmov“

(OZ Človek v ohrození)

Cieľom projektu bolo zvýšiť povedomie a porozumenie v oblasti rozvojovej problematiky a globálnej previazanosti medzi krajinami globálneho Severu a Juhu, aktívne prispieť k rozvojovému vzdelávaniu v nových členských krajinách EÚ v ČR, Poľsku, Estónsku a na Slovensku. Projekt dosahoval svoje ciele hlavne prostredníctvom audiovizuálnych pomôcok - dokumentárnych filmov. Boli vypracované metodické príručky pre pedagógov s cieľom využiť dokumentárne filmy ako didaktický materiál. Na stredných školách boli založené diskusné kluby „Jeden svet“.

„HIV/AIDS a jeho vplyv na rozvojovú spoločnosť a rozvojové procesy v Afrike“ (Slovenská katolícka charita)

Vzdelávacie aktivity boli zamerané na vysvetľovanie problémov týkajúcich sa HIV/AIDS a súvisu tejto choroby s chudobou. Jedným z cieľov bolo upozorniť na fakt, že Afrika potrebuje spoluprácu pri zavádzaní dlhodobu udržateľného rozvoja. Informácie boli sprostredkované formou výstavy, distribúcie plagátov v diecéznych charitách, na stredných školách, verejných inštitúciách. Pre učiteľov stredných škôl bola zhotovená didaktická pomôcka pre prácu s mládežou.

„Koncept fair trade školy ako súčasť stratégie rozvojového vzdelávania na slovenských stredných školách“ (Nadácia Integra)

Cieľom projektu bolo pripraviť školy na osvojenie si konceptu fair trade/spravodlivého obchodu. Projekt mal posilniť školské kapacity realizovať vzdelávacie aktivity a zvýšiť dopyt po fair trade výrobkoch. Uskutočnili sa školenia pre učiteľov a bola zhotovená metodická príručka.

„Vzdelávanie žiakov a učiteľov v oblasti Miléniových rozvojových cieľov v kontexte Afganistanu“ (OZ Človek v ohrození)

Cieľom projektu bolo zvyšovanie povedomia, porozumenia a podpory dlhodobého záväzku občanov EÚ voči Miléniovým rozvojovým cieľom a potrebe poskytovania rozvojovej pomoci v kontexte Afganistanu. Projekt podporuje priamu komunikáciu slovenských a afganských škôl. V rámci projektu

sa realizuje na školách interaktívna výstava, distribuuje sa natočený dokumentárny film o Afganistane a miléniových rozvojových cieľoch a bola pripravená metodická príručka pre učiteľov.

„Sieť škôl a komunít prispievajúcich k dosiahnutiu Miléniových rozvojových cieľov“
(OZ Človek v ohrození)

Cieľom projektu je mobilizovať školy a ich komunity k aktivitám boja proti chudobe prispením k environmentálnej udržateľnosti (Miléniový rozvojový cieľ č.7). Interaktívna výstava, workshopy na školách vedených vyškolenými dobrovoľníkmi a komunitné projekty škôl sú zamerané na témy zmeny klímy a spravodlivejšieho obchodu s rozvojovými krajinami.

„Formovanie názorov a postojov detí a mládeže v oblasti rozvojovej pomoci“ (OZ SAVIO)

Zámerom projektu bolo zvýšenie poznania detí a mládeže na Slovensku o rozvojovej problematike prostredníctvom rôznych nástrojov - putovnej výstavy, besied s dobrovoľníkmi, ktorí pomáhali v rozvojových krajinách a distribúcie informačných a metodických materiálov na školách.

„Školské programy Slovenského výboru pre UNICEF“

Do školských programov Slovenského výboru pre UNICEF sa každoročne zapoja stovky spriatelенých škôl. Cieľom je doplniť klasickú výučbu o tému práv dieťaťa a jeho porušovania v najchudobnejších krajinách sveta. Hodiny rozvojového vzdelávania, ktoré nesú podtitul "Dve tváre jedného sveta", vedú vyškolení dobrovoľníci. Pri interaktívnych prezentáciách využívajú atraktívne metódy výučby (napr. filmy, workshopy, hry) a neformálny prístup k žiakom. Zapojeným školám poskytuje Unicef aj publikácie a školenia pre učiteľov. Program Škola priateľská k deťom motivuje školy uplatňovať "ducha" Dohovoru o právach dieťaťa a vytvárať atmosféru, ktorá bude ústretová a otvorená voči deťom. Žiaci sa môžu zapojiť do verejnej zbierky v rámci Týždňa Modrého gombíka, výnos ktorej smeruje na pomoc deťom a školám v krajinách Afriky a Ázie.

1.4.2 Systém formálneho vzdelávania na úrovni vysokých škôl a univerzít

Vývoj vzdelávacích aktivít v oblasti rozvojovej problematiky na vysokých školách od roku 2005 bol iniciovaný prevažne mimovládny sektorom a v niekoľkých prípadoch vzdelávacími inštitúciami. Na Trnavskej univerzite, Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce začali v roku 2005 prednášať v odbore sociálna práca voliteľný predmet Základy humanitárnej a rozvojovej pomoci. Na Pedagogickej fakulte UK, alebo Fakulte medzinárodných vzťahov EU v roku 2006 vznikli povinne voliteľné predmety zamerané na rozvojovú problematiku. Prednášajúcimi na týchto predmetoch boli spravidla zástupcovia MVO. Z tohto dôvodu sa kládol dôraz na praktické zameranie výučby, interaktívne vzdelávanie a v niektorých prípadoch až neformálne vzdelávacie metódy.

V súvislosti so sieťovaním a budovaním kapacít sa zrealizovali 3 medzinárodné vedecké konferencie, ktoré vytvárali priestor pre odbornú výmenu názorov medzi akademikmi, zástupcami mimovládneho sektora a MZV SR v oblasti rozvojovej problematiky. Prvou iniciatívou a snahou o systematickú koordináciu aktivít v oblasti rozvojového vzdelávania na vysokých školách bolo vytvorenie expertnej pracovnej skupiny pre rozvojové vzdelávanie na VŠ, kde sa počas jedného roka stretávali zástupcovia MVO, MZV SR a vysokých škôl a doplnenie webstránky www.rozvojovevzdelavanie.sk o informácie týkajúce sa vysokoškolského vzdelávania a iniciatív MVO v tejto oblasti.

V súčasnosti existuje na vysokých školách a univerzitách nasledujúca ponuka výučby, ktorá má vzťah k rozvojovej problematike:

Predmety povinného charakteru:

- Univerzita Konštantína filozofa v Nitre - Geopolitika a globalizačné procesy

- Trnavská univerzita, Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce v odbore verejné zdravotníctvo - Tropické verejné zdravotníctvo

Voliteľné predmety:

- Univerzita Komenského, Európske štúdiá na Fakulte sociálnych a ekonomických vied - Európa a medzinárodná migrácia, Úloha MVO v rozvojovej spolupráci
- Univerzita Mateja Bela, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov - Humanitárna a rozvojová pomoc, Medzinárodná ochrana ľudských práv
- Univerzita Komenského, Pedagogická fakulta - Európske a globálne dimenzie, Výchova k ľudským právam, Multikultúrna výchova
- Trnavská univerzita, Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce, odbor sociálna práca a zdravotníctvo - Základy humanitárnej a rozvojovej pomoci I.,II., Tropické verejné zdravotníctvo, Sociálna práca so žiadateľmi o azyl, Charitatívna a misijná práca, Chudoba, Výchova k tolerancii, Rodové štúdiá, Sociálno-psychologické výcviky (komunikácia), Sociálna práca v treťom sektore, Terénna sociálna práca, Etnické minority
- Bratislavská vysoká škola práva, Fakulta ekonómie a podnikania - Obchod a rozvoj
- Ekonomická univerzita, Fakulta medzinárodných vzťahov - Medzinárodná rozvojová pomoc a spolupráca, Ekonomika rozvojových štátov
- Univerzita Konštantína filozofa v Nitre - Moderné politické teórie, Environmentalizmus
- Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Fakulta misijnej práce a tropického zdravotníctva, študijný program Misijná a charitatívna práca - Zdravoveda pre misijnú prácu, Kultúrna a sociálna antropológia, Teória charitatívnej práce, Etnické minority, Medzinárodné právo, Humanitárna pomoc, Medzikultúrne vzťahy, Terénna sociálna práca, Sociálny projekt, Dobrovoľníctvo a tretí sektor, Verejné zdravotníctvo pre misijnú prácu, Rozvojová činnosť, Tropické ochorenia

Na Trnavskej univerzite, absolvuje ročne cca. 40 denných absolventov magisterského štúdia odboru sociálna práca a verejné zdravotníctvo, ktorí majú voliteľné predmety súvisiace s rozvojovou pomocou. Externých študentov je cca. 40 - 50, z ktorých väčšina absolvuje aspoň časť týchto predmetov ako povinne voliteľné. V praxi sa uplatňujú rôzne, no len minimum v rozvojovej pomoci, odhadom 2 - 5 ľudí ročne. Na Vysokej škole zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Fakulte misijnej práce a tropického zdravotníctva majú cca. 30 absolventov. V rámci štúdia majú povinné aj voliteľné predmety, ktoré sa z časti dotýkajú rozvojovej pomoci. Z nich odhadom 4 - 5 nájdu uplatnenie v rozvojovej oblasti. Podľa akademikov je dôvodom na nízky počet uplatnených absolventov v praxi najmä absentujúca komplexnejšia príprava ľudí pre prácu oblasti rozvojovej pomoci.

Predmety na školách sú väčšinou voliteľné. Dôvodmi pre nízky záujem zo strany VŠ akreditovať predmety zamerané na rozvojovú problematiku ako povinné je najmä nedostatok garantov predmetu. Napriek tomu predmety s touto problematikou sa vyučujú na viacerých vysokých školách na Slovensku. Pravdepodobne ide o dopyt zo strany študentov a preto sa uplatňuje v najjednoduchšej forme za pomoci externých lektorov a prednášajúcich v rámci voliteľných predmetov.

Spolupráca medzi VŠ a MVO existuje najmä v rámci prednáškových aktivít, resp. formou pracovných stáží v MVO pre študentov alebo ponuky vzdelávacích kurzov na prípravu študentov do rozvojovej praxe. Táto spolupráca sa ukázala ako veľmi efektívna a väzby medzi študentmi, organizáciami a inštitúciami sa darí vo viacerých prípadoch udržiavať aj po ukončení štúdia na VŠ, či už vo forme dobrovoľníckej činnosti, alebo v zamestnaneckom pomere. V dôsledku nesystematického financovania však aktivity MVO nemajú trvalý charakter a spravidla sa realizujú v nepravidelných a krátkodobých intervaloch. Dôsledkom toho je, že ak študenti prejavia na základe týchto iniciatív a aktivít záujem o rozvojovú problematiku, neexistujú možnosti ako tieto vedomosti a schopnosti na Slovensku systematicky rozvíjať.

Príklady projektov realizovaných v rámci formálneho vzdelávania pre cieľovú skupinu vysoké školy a univerzity

„Globálna dimenzia na vysokých školách“ (OZ Človek v ohrození)

Hlavným zámerom projektu bolo skvalitnenie výučby v oblasti rozvojovej problematiky na FMV EU v Bratislave a rozšírenie doterajších skúseností FMV EU aj na ďalšie slovenské univerzity. V rámci projektu sa uskutočnila medzinárodná konferencia „Rozvojová pomoc a spolupráca 2008“. V rámci projektu sa zaviedla výučba voliteľného predmetu na FMV EU „Medzinárodná rozvojová pomoc a spolupráca“ na báze interaktívnych metód a účasti prednášajúcich z praxe. Študenti pracovali na príprave návrhov rozvojových projektov v spolupráci s expertmi/konzultantmi z mimovládnych rozvojových organizácií. V priebehu projektu sa uskutočnil seminár pre vysokoškolských pedagógov pod názvom „Globálna dimenzia na vysokých školách“.

„Vzdelávanie o rozvojovej pomoci“ (Nadácia Pontis)

Zámerom projektu bolo zvýšenie porozumenia téme rozvojovej pomoci, zvýšenie povedomia a podpora vzniku masy kriticky mysliacich univerzitných študentov a slovenských univerzít v problematike rozvojovej pomoci. V projekte boli pripravené materiály o rozvojovej pomoci pre univerzity a študentov, realizovalo sa 15 prednášok o rozvojovej pomoci na 5 slovenských univerzitách (UK Bratislava, UCM Trnava, UKF Nitra, UMB Banská Bystrica, UPJŠ Prešov) celkovo pre 280 študentov. V rámci „Zimnej školy o rozvojovej pomoci“ prebiehala diskusia s účastníkmi na tému ľudských práv a zahraničnej politiky. Pripravila sa súťaž o najlepšiu esej v problematike rozvojovej pomoci.

„Kde končí náš svet?“ (Centrum pre európsku politiku)

Projekt priniesol základné informácie o potrebe rozvojovej pomoci, medzinárodná konferencia „Interkultúrny dialóg a rozvojová pomoc“, o jej štruktúre, postavení a prioritách Slovenska v tejto oblasti ako aj skúsenosti konkrétnych organizácií, ktoré už rozvojové projekty realizovali. Na 13 fakultách slovenských univerzít a vysokých škôl sa uskutočnili prednášky o najdôležitejších faktoch z oblasti rozvojovej pomoci vo svete a aktivitách SR v tejto oblasti.

„Rozvojové programy v krajinách v konflikte“ (Partners for Democratic Change Slovakia)

Cieľom projektu bolo vzdelávanie v špecifickej oblasti „predchádzaní konfliktov v rozvojových krajinách“. V rámci projektu boli uskutočnené 2 kurzy pod názvom „Riešenie a transformácia konfliktov v kontexte rozvojovej pomoci“. Projekt bol zameraný hlavne na študentov vysokých škôl Fakulty sociálnych a ekonomických vied UK ale aj študentov iných škôl. Boli usporiadané odborné semináre o udržovaní mieru, európskej sieti občianskej mierovej služby, bezkonfliktnej transformácii Afganistanu a „Jesenná škola o rozvoji a zmene“. Pre pracovníkov Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety bol usporiadaný tréning trénerov pod názvom „Možnosti rozvojových intervencií v kontexte konfliktu“.

„Migranti medzi nami“ (Nadácia Milana Šimečku)

Projekt mal ambíciu zvýšiť verejnú angažovanosť študentov vysokých škôl v téme migrácia. Problematika migrácie nie je často diskutovaná, nie sú známe problémy migrantov na Slovensku a poznanie globálnych súvislostí tohto problému. Projekt uskutočnil „Týždeň verejných podujatí“, „Týždeň nových menšín“, bola pripravená súťaž esejí o rozvojovej pomoci a zostavený Globálny spravodaj.

1.3.3 Systém neformálneho vzdelávania a verejnej informovanosti o globálnych rozvojových témach

Jedným z cieľov GRV je aj získanie podpory verejnosti pre rozvojovú spoluprácu. Názory a znalosti o problematike rozvojového sveta čiastočne zodpovedali dva prieskumy verejnej mienky:

- *Prieskum Slovenská verejnosť a rozvojová pomoc* realizovali Inštitút pre verejné otázky a agentúra Focus v máji 2005 pre MZV SR, prieskum zadával Trustový fond UNDP .
- *Prieskum Rozvojová pomoc sa nás týka* uskutočnila v septembri 2009 Nadácia Pontis a agentúra Focus. Projekt podporila Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS) z prostriedkov Programu SlovakAid.

Z prieskumov verejnej mienky vyplynulo, že je potrebné ďalej posilniť informovanosť a transparentnosť vo všetkých fázach rozvojovej pomoci, aby sa zvýšila dôvera v účinnosť rozvojovej pomoci. Zároveň je potrebné vysvetľovať širší kontext a význam dlhodobých projektov, keďže verejnosť viac vníma iba bezprostrednú humanitárnu pomoc a menej si uvedomuje prepojenie situácie v iných častiach sveta s našou vlastnou situáciou.

Prieskumy verejnej mienky potvrdili potrebu vzdelávania dospeléj populácie na Slovensku. Vzhľadom na to, že Slovensko nemá koloniálnu minulosť, je určitým spôsobom „zahľadené do seba“.

Poznanie globálnych súvislostí, problémov rozvojových krajín je zatiaľ na okraji záujmu politických činiteľov. Posledné parlamentné voľby v roku 2010 ukázali, že politické strany sa vo svojich volebných programoch rozvojovej pomoci a globálnym problémom venovali minimálne. Spôsobuje to fakt, že voličov zaujíma téma zahraničnej politiky minimálne, navyše rozvojová pomoc je relatívne stále nová tematická oblasť zahraničnej politiky a viaže sa na ňu nízky objem financií. Politické strany uprednostňovali témy strategických priorít zahraničnej politiky, ku ktorým patrí rozvojová pomoc zatiaľ skôr formálne.

Taktiež v médiách sa problematika rozvojovej pomoci a globálne témy presadzujú veľmi pomaly. Aj v súvislosti s nástupom nových médií (internet a sociálne siete) sa tradičné médiá odkláňajú od širšieho spracovania tém zahraničnej politiky a snahy pokrývať všetky najdôležitejšie globálne udalosti, majú tendenciu prispôbovať sa vkusu masového publika. Ich prioritnou oblasťou záujmu v spravodajstve zo zahraničia sú susedné krajiny, najväčší globálni politickí hráči, veľké katastrofy a pohromy, udalosti súvisiace so Slovenskom alebo slovenskými občanmi, ľudské príbehy, cestovanie, zaujímavosti.

Príklady projektov realizovaných v rámci neformálneho vzdelávania a verejnej informovanosti pre cieľové skupiny: široká verejnosť, mládež, politici, novinári:

„Zvyšovanie povedomia o fair trade – spravodlivom obchode“ (Nadácia Integra)

Hlavným zameraním projektu bolo zvýšenie povedomia o fair trade ako nástroja rozvoja pre najchudobnejšie krajiny. Projekt využíval rôzne metódy komunikácie, ako sú verejné billboardové a mediálne kampane. Verejnosť bola oslovená touto témou opakovane na verejných podujatiach s informačnými stánkami spojených s ochutnávkou fair trade výrobkov – čaj, káva, čokoláda, orechy,.. Vytvorením webovej stránky prostredníctvom spolupráce s partnerskou organizáciou v Keni získal projekt relevantné a konkrétne informácie o dopade fair trade v cieľovej krajine. Uskutočnila sa výstava fotografky Táni Hojčovej v Bratislave, v rámci ktorej boli zverejnené portréty 16 osobností podporujúcich koncept fair trade.

„Dve tváre jedného sveta“ (Slovenský výbor pre UNICEF)

Dve tváre jedného sveta bol názov mediálnej a billboardovej kampane, ktorej cieľom je poukázať na existenciu dvoch svetov detí - na Slovensku a v rozvojových krajinách. Zároveň vyzývala ľudí, aby urobili čosi pre lepší život detí, ktoré žijú často pod hranicou chudoby.

„Dary zo slumov Nairobi“ (OZ eRko)

Prostredníctvom aktívnej spolupráce s partnermi v Keni boli pripravený interaktívny program rozvojového vzdelávania pre deti a mládež a videofilm o živote v slumoch. Obrazný názov projektu

vyjadruje sprostredkovanie darov - hodnôt, osobných svedectiev a skúseností z afrických krajín, na pomoc ktorým organizuje eRko kolednícku zbierku Dobrá novina s ročným výnosom do 0,9 mil. Eur.

„Festival dokumentárnych filmov Jeden svet“ (OZ Človek v ohrození)

Filmový festival Jeden svet od svojho vzniku v roku 2000 prináša pre verejnosť v 25 mestách na Slovensku zahraničné a slovenské dokumentárne filmy, venované sociálnym témam, ľudským právam, chudobe vo svete, zeleným výzvam, interkultúrnej tolerancii a globalizácii. Filmové projekcie sú spojené s diskusiami s odborníkmi na dané témy a zahraničnými hosťami. Podujatie tiež dopĺňajú fotografické výstavy a prezentácie výrobkov z rozvojových krajín.

„Dobrovoľníci prezentujú Afriku a Áziu“ (OZ TABITA)

Projekt bol realizovaný na základe partnerskej spolupráce s Global Education Network of Young Europeans (GLEN). GLEN ponúka mladým ľuďom vo veku od 21 do 30 rokov možnosť získať skúsenosti a vedomosti prostredníctvom komplexného školiaceho cyklu globálneho vzdelávania, ktorého súčasťou je aj niekoľkomesačný dobrovoľnícky pobyt v rozvojovej krajine. Mladí ľudia, ktorí absolvujú dobrovoľnícky pobyt, potom zdieľajú svoje skúsenosti s rovesníkmi na Slovensku.

„Dobrovoľníci na pomoc Afrike“ (Humanistické centru NAROVINU)

Cieľom projektu bolo vytvorenie centra pre vzdelávanie dobrovoľníkov, poskytovanie informácií pre verejnosť, uskutočnenie debát, realizovanie výstav a premietania filmov pre verejnosť s tematikou rozvojovej pomoci a globálneho vzdelávania, s osobitným zreteľom na Keňu.

„Myslím globálne, tvorím v médiách“ (Združenie mladých LAURA)

Významné miesto v téme rozvojovej spolupráce majú médiá a žurnalisti. Mediálne vzdelávanie slúži na vytvorenie rôznorodých možností, ako prezentovať túto tému verejnosti. V rámci projektu sa realizovalo koncepčné mediálne vzdelávanie stredoškôľakov a Festival mediálnej tvorby pre širokú verejnosť.

„To act you have to know – konať na základe poznania“ (Platforma mimovládnych rozvojových organizácií)

Cieľom projektu bolo posilnenie úlohy stredoeurópskych štátov (SR, ČR, PR, MR) v európskej rozvojovej politike a otvorenie národnej verejnej debaty o rozvojovom svete a rozvojovej pomoci, zvyšovanie motivácie a kompetencie širokej verejnosti, politikov, novinárov. Projekt zahŕňal osvetové aktivity o rozvojovej politike pre poslancov, vzdelávanie novinárov, vydávanie informačných a analytických materiálov pre rozhodovateľov a odbornú verejnosť, študijné cesty poslancov, pracovníkov štátnej správy a novinárov do Kene, Etiópie, Sudánu a Afganistanu.

„Rozvojová pomoc sa nás týka“ (Nadácia Pontis)

Zámerom projektu bolo zvýšiť u vybraných cieľových skupín (politické strany, poslanci NR SR, médiá, univerzity) uvedomenie si potreby a zmysluplnosti poskytovania rozvojovej pomoci Slovenskou republikou a tým zvýšiť participáciu a angažovanosť týchto cieľových skupín. V rámci projektu sa realizoval prieskum verejnej mienky o postoji verejnosti k rozvojovej pomoci a analýza volebných programov politických strán v oblasti zahraničnej politiky a rozvojovej spolupráce. Zároveň sa uskutočnili stretnutia a okrúhly stôl so zástupcami politických strán.

1.5 Identifikácia kľúčových aktérov pri realizácii Národnej stratégie pre GRV

Ministerstvo zahraničných vecí SR (MZV SR)

MZV SR je zodpovedné za koordináciu a koncepciu zahraničnej rozvojovej spolupráce. MZV SR vytvorilo osobitný odbor, ktorý sa venuje rozvojovej a humanitárnej pomoci. Podporuje zvyšovanie informovanosti verejnosti o globálnych a rozvojových otázkach, formuje v spolupráci s

Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu koncepčné otázky spojené s GRV, rozhoduje o pridelovaní finančných prostriedkov v rámci Programu oficiálnej rozvojovej pomoci 05T0A (Program SlovakAID), ktorý priamo zabezpečuje prostredníctvom Slovenskej agentúry pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS) aj na projekty v oblasti GRV. Prezentuje pozíciu SR v otázkach GRV v inštitúciách EÚ. V roku 2010 zriadilo pracovnú skupinu pre GRV, v ktorej sú zastúpení zástupcovia ministerstva školstva, agentúry SAMRS, štátnych pedagogických inštitúcií, akademickej komunity a mimovládnych organizácií.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (MŠ SR)

MŠ SR je zodpovedné za tvorbu vzdelávacej koncepcie. Na základe schválenej Národnej stratégie pre GRV bude zabezpečovať v spolupráci so štátnymi pedagogickými a metodickými inštitúciami implementáciu tejto stratégie v oblasti formálneho vzdelávania. V rámci ministerstva sú dôležitými partnermi sekcia regionálneho školstva, sekcia vysokých škôl a sekcia vedy a techniky (podpora výskumu). MŠ SR má v gescii program Oficiálnej rozvojovej pomoci 05T08, v rámci ktorého poskytuje štipendiá zahraničným študentom, prednostne študentom z prioritných krajín slovenskej rozvojovej pomoci.

Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS)

SAMRS je implementačnou agentúrou MZV SR pre Program SlovakAID. Vyhlasuje grantové výzvy pre projekty v oblasti GRV, administruje a monitoruje projekty a komunikuje s ich predkladateľmi. SAMRS je členom Global Education Network Europe (GENE), prostredníctvom tejto siete je prepojená s najnovšími poznatkami v oblasti GRV. V rámci svojich aktivít zabezpečuje komunikáciu výsledkov slovenskej rozvojovej pomoci prostredníctvom práce s médiami, administráciou webovej stránky www.slovakaid.sk a vydávaním výročnej správy a ďalších informačných materiálov.

Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ)

ŠPÚ je priamo riadenou organizáciou MŠ SR. Plní úlohy zabezpečenia odborného-metodického riadenia škôl a školských zariadení ako aj vzdelávacej činnosti pedagogických pracovníkov. Medzi jeho hlavné aktivity patrí riešenie otázok v oblasti reformy a zmien v obsahu výchovy a vzdelávania, garancií *Štátneho vzdelávacieho programu*, odborného-metodického riadenia škôl a školských zariadení, najmä pri tvorbe *Školských vzdelávacích programov*, prípravy pedagogickej dokumentácie v oblasti všeobecného vzdelávania a ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov. Odporúča MŠ SR pridelovanie schvaľovacej doložky pre učebnice.

Metodicko-pedagogické centrá (MPC)

Činnosť MPC je zameraná na výkon metodickej činnosti a na ďalšie vzdelávanie pedagogických a nepedagogických zamestnancov. MPC poskytuje akreditované vzdelávanie v rámci národného projektu Profesijný a kariérny rast pedagogických zamestnancov. V jeho pôsobnosti sú školy a školské zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávnych miest, obcí a krajov a taktiež krajských školských úradov Slovenskej republiky. MPC uskutočňuje v rámci svojej pôsobnosti aj odbornú-metodickú, vydavateľskú a publikačnú a výskumnú činnosť.

Štátna školská inšpekcia

Ako orgán štátnej správy v školstve plní funkciu kontroly štátu nad úrovňou pedagogického riadenia, nad úrovňou výchovy a vzdelávania a materiálno-technických podmienok vrátane praktického vyučovania v školách a školských zariadeniach. V oblasti GRV sa môže zamerať na hodnotenie začleneného cieľov, tém a princípov GRV do vzdelávania.

Školy

Základné a stredné školy môžu začleňovať témy GRV aj na základe vlastného rozhodnutia do *Školských vzdelávacích programov* alebo realizovať aktivity v rámci *Školského výchovného programu* pre voľnočasové aktivity, krúžky, centrá voľného času.

Vysoké školy pedagogického zamerania môžu začleňovať ciele, témy a princípy GRV do študijných programov pre pregraduálne vzdelávanie učiteľov a môžu sa venovať výskumu v oblasti výučby GRV.

Vysoké školy iného zamerania môžu premietat' globálne témy a témy rozvojovej pomoci do náplne štúdiá vybraných odborov formou voliteľných alebo povinných predmetov. Vysoké školy, ktoré sa rozhodnú pre študijný program Rozvojové štúdie, môžu realizovať aj výskum a vývoj v oblasti rozvojovej problematiky.

Platforma mimovládnych rozvojových organizácií (PMVRO)

PMVRO je strešnou organizáciou pre 29 slovenských mimovládnych organizácií, ktoré sa zaoberajú najmä zahraničnou rozvojovou a humanitárnou pomocou. Viaceré jej organizácie sa venujú realizácií projektov a aktivít v oblasti globálneho rozvojového vzdelávania. PMVRO vyvíja advokačnú činnosť v prospech začlenia tém GRV do formálneho vzdelávania. V rámci svojich aktivít sa snaží o zvýšenie záujmu politikov, rozhodovateľov, médií a širšej verejnosti o rozvojovú pomoc. Vydáva pravidelný Bulletin Rozvojová pomoc, informačné a analytické materiály, spolupracuje s novinármi. Prostredníctvom webovej stránky www.mvro.sk a sociálnej siete Facebook zvyšuje povedomie verejnosti o rozvojovej problematike.

Rada mládeže Slovenska (RMS)

RMS je organizácia, ktorá celoplošne pracuje s mládežníckymi organizáciami na Slovensku pri popularizácii rôznych tém, vrátane dobrovoľníctva alebo boja proti chudobe vo svete. Organizácia má pre budúcnosť veľký potenciál šíriť témy GRV v rámci neformálneho vzdelávania mládeže.

1.6 Definovanie globálneho rozvojového vzdelávania

1.6.1 Definícia GRV

GRV je vzdelávanie, ktoré zdôrazňuje globálny kontext v učení (sa). Je to druh vzdelávania, pomocou ktorého dochádza k zvyšovaniu povedomia o globálnych témach, rozvoju kritického myslenia a hlbšiemu porozumeniu týchto fenoménov. Prináša zmenu postojov a poskytuje priestor na uvedomenie si vlastnej úlohy vo svete. Motivuje ľudí k zodpovednosti a vychováva smerom k osvojeniu si hodnôt aktívneho globálneho občana.

1.6.2 Cieľové skupiny pre GRV:

Formálne vzdelávanie:

- žiaci a pedagogickí pracovníci v MŠ, na ZŠ a SŠ
- študenti a akademickí pracovníci na VŠ

Neformálne vzdelávanie a verejná informovanosť:

- deti a mládež v rámci voľnočasových aktivít

- verejnosť
- médiá
- zamestnanci verejnej správy, politici

1.6.3 Navrhovaná terminológia v rámci formálneho systému vzdelávania

Pre účely stratégie pre materské, základné a stredné školy, ako aj pre pregraduálnu prípravu učiteľov odporúčame používať termín **globálne vzdelávanie** z nasledujúcich dôvodov:

- Globálne vzdelávanie vnímame ako zastrešujúci princíp, ktorého súčasťou je rozvojové vzdelávanie (o problematike rozvojových krajín a chudoby vo svete), environmentálne vzdelávanie, multikultúrne vzdelávanie, mierové vzdelávanie, ako aj vzdelávanie k ľudským právam.
- Cieľom rozvojového vzdelávania bolo pôvodne informovanie širokej verejnosti o potrebe rozvojovej pomoci a spolupráce, poukazovalo na témy súvisiace s globálnym Juhom, kým globálne vzdelávanie akcentuje globálnu previazanosť a zvýrazňuje rolu globálneho Severu v riešení globálnych problémov.
- Na základe prieskumu v slovenských školách sa väčšina pedagogických pracovníkov prikláňa k termínu globálne vzdelávanie, ktorý podľa ich názoru jasnejšie vystihuje obsahovú náplň tohto typu vzdelávania.

Pre účely stratégie pre vysoké školy nepedagogického smeru odporúčame vzhľadom na doteraz používanú prax a na základe výsledkov prieskumu medzi akademikmi používať výraz **rozvojové vzdelávanie**, pod ktoré sú zahrnuté všetky aktivity zamerané na vzdelávanie študentov o rozvojových otázkach a na prípravu budúcich profesionálnych pracovníkov v oblasti rozvojovej problematiky.

1.6.4. Všeobecné ciele globálneho vzdelávania (v predprimárnom, primárnom a sekundárnom vzdelávaní a terciálnom na vysokých školách pedagogického charakteru)

Hlavným cieľom je sprostredkovať cieľovým skupinám informácie, ktoré im môžu pomôcť pri formovaní všetkých súčastí postojov pre oblasť globálneho občianstva. Zároveň je potrebné rozvíjať kritické povedomie založené na porozumení sociálnych, environmentálnych, ekonomických a politických procesov vo svete.

Čiastkové ciele možno rozdeliť na tri hlavné domény: afektívne ciele (postoje a hodnoty), psychomotorické ciele (zručnosti, schopnosti) a kognitívne ciele (vedomosti). Globálne vzdelávanie je špecifické tým, že za východiskové domény sa považujú afektívne a psychomotorické ciele. Pri kognitívnych cieľoch je dôraz najmä na kognitívne myšlienkové operácie, ako napríklad hodnotenie a tvorenie.

Afektívne ciele globálneho vzdelávania

Žiačky a žiaci:

- prijímajú zodpovednosť za seba a uvedomujú si svoju úlohu vo svete, v ktorom žijú,
- pociťujú motiváciu, aby sa aktívne podieľali na riešení miestnych problémov a prispievali k riešeniu problémov na regionálnej, národnej i medzinárodnej úrovni v situáciách, z ktorých im nevyplývajú priame výhody,
- uvedomujú si výhody vzájomnej spolupráce,
- rešpektujú odlišné názory a pohľady na svet,
- solidarizujú sa s ľuďmi žijúcimi v ťažkých podmienkach,
- volia zodpovedné správanie, ktoré zabezpečí trvalo udržateľný život na Zemi

Psychomotorické ciele globálneho vzdelávania

Žiačky a žiaci:

- využívajú nástroje demokracie pri podieľaní sa na verejnom živote,
- dokážu vymedziť problém, analyzovať ho, hľadať rôzne riešenia, vybrať najvhodnejšie riešenie a využívať pri jeho riešení vlastné skúsenosti i skúsenosti ostatných,
- odhadnú svoje schopnosti a hľadajú možnosti, ako ich využiť pri riešení problémov,
- uvedomujú si zodpovednosť za svoje rozhodnutia pri riešení problémov,
- efektívne spolupracujú s ostatnými ľuďmi,
- na základe informácií si vytvoria vlastný názor a podporia ho argumentmi,
- vedia prijať názor ostatných a korigovať svoj pôvodný názor,
- využívajú empatiu pri poznávaní situácie ostatných,
- myslia systémovo a hľadajú súvislosti.

Kognitívne ciele globálneho vzdelávania

Žiačky a žiaci:

- poznajú príčiny a dôsledky najdôležitejších globálnych problémov
- dokážu porovnať rôzne koncepty chápania rozvojových teórií, ľudských práv, či globalizačných javov
- kriticky analyzujú príčiny a dôsledky ťažkých životných podmienok ľudí žijúcich v rôznych oblastiach sveta
- uvedomujú si rozdiely v ekonomickej, sociálnej a environmentálnej situácii v rôznych oblastiach sveta, poznajú rôzne pohľady na príčiny a dôsledky tohto stavu;
- chápu vzájomnú závislosť a prepojenosť rôznych oblastí sveta a rôznych dimenzií rozvoja;
- poznajú hlavných aktérov rozvojovej spolupráce a vedia o svojich možnostiach aktívne sa podieľať na rozvoji na lokálnej i globálnej úrovni;
- vedia prečo a akým spôsobom sa uskutočňuje rozvojová pomoc.

1.6.5. Princípy globálneho vzdelávania

Pre dosiahnutie cieľov globálneho vzdelávania je dôležité vychádzať z nasledujúcich princípov:

- Globálna zodpovednosť – zodpovednosť za svoje konanie a za svet, ktorý nim ovplyvňujeme
- Solidarita – solidarita s ľuďmi žijúcimi v ťažkých podmienkach a ochota im svojím konaním pomôcť
- Participácia – aktívna a informovaná účasť na riešení problémov a konfliktov
- Vzájomná prepojenosť – uvedomenie si globálnej previazanosti a súvislostí medzi miestnym, regionálnym a medzinárodným dianím
- Spolupráca – rovnocenné partnerstvo medzi ekonomicky rozvinutými a rozvojovými krajinami
- Sociálna spravodlivosť a rovnosť – dodržiavanie ľudských práv a rovných príležitostí pre všetkých
- Otvorenosť a kritické myslenie – kritický prístup k informáciám a schopnosť kritického úsudku a informovaného rozhodovania
- Udržateľný rozvoj – prispôbenie životného štýlu smerujúceho k zachovaniu a zlepšeniu životného prostredia pre ďalšie generácie

Okrem všeobecných princípov vychádza globálne vzdelávanie z týchto pedagogických východísk:

Pedagogický konštruktivizmus

Zmyslom globálneho vzdelávania nie je odovzdať jedinú pravdu, tak ako v transmisívnej pedagogike, ktorej metódou je memorovanie, prenos faktov a poznatkov do vedomia žiakov a žiačok.

Pri globálnom vzdelávaní je dôležité vybaviť žiačky a žiakov schopnosťou orientovať sa v záplave poznatkov a naučiť sa ich správne využívať. To sa dá dosiahnuť dôrazom na vnútornú motiváciu žiačok a žiakov: aktivizáciou ich znalostí a názorov, predkladaním problémových a polemických zadání, dôrazom na použiteľnosť, užitočnosť a potrebnosť vytvorenia si vlastného názoru, získanie daného poznatku pre život. Dialóg, debata, konfrontácia rôznych názorov vedie k hľadaniu nových spôsobov riešenia, k vzniku nových myšlienok, nápadov, k novým spôsobom skúmania daných tém.

Kritické myslenie

Kritické myslenie je základná kompetencia, ktorú sa snaží rozvíjať globálne vzdelávanie. V dobe informačnej explózie je človek nútený triediť informácie a až na základe dôkladného zvažovania si vytvoriť vlastný názor a stanovisko.

Interakcia

Tretí pilier reaguje na potrebu zmeny zaužívaných rolí vyučujúcich a žiakov a na potrebu aktivizácie všetkých účastníkov procesu výučby. V globálnom vzdelávaní nie je dôležité reprodukovat' naučené vedomosti, ale vytvoriť si vlastný názor, rozvíjať svoje komunikačné schopnosti a dokázať si presadiť vlastné myšlienky. Vzťah učiteľ - žiak je založený na princípe partnerstva a spolupráce, spája ich úsilie o dosiahnutie spoločného cieľa. Žiačky a žiaci sú aktívnymi subjektmi, ktoré majú vplyv na priebeh a podobu edukačného procesu.

Kooperácia

Kooperácia súvisí so socializačným ideálom výučby. Je založená na skupinovej práci, je teda protikladom frontálneho vyučovania.

1.6.6 Kompetencie rozvíjané prostredníctvom globálneho vzdelávania

Pri definovaní kompetencií, ktoré sa rozvíjajú u žiakov, študentov a budúcich pedagógov, za najdôležitejšie považujeme tieto:

- využívať nástroje demokracie pri aktívnom zapájaní sa vo veciach verejného života,
- vidieť javy a procesy vo vzájomných súvislostiach,
- schopnosť analyzovať problém a hľadať spôsoby jeho riešenia,
- využívať vlastné skúsenosti a vedomosti a skúseností iných pri výbere najoptimálnejšieho riešenia problému,
- vedieť spolupracovať s ostatnými pri riešení úloh,
- schopnosť spracovať informácie, vytvoriť si vlastný názor, argumentovať,
- vedieť prijať názor iných,
- vedieť sa vcítiť do situácie iných,
- byť zodpovedný za seba a uvedomiť si svoju úlohu vo svete, v ktorom žijem,
- dobrovoľne a nezištne sa podieľať na riešení problémov,
- uvedomovať si význam spolupráce,
- byť tolerantný k iným, rešpektovať odlišné názory,
- byť solidárny s ľuďmi nachádzajúcimi sa v zložitých životných situáciách a podmienkach.

1.6.7 Hlavné témy globálneho vzdelávania

Pri definovaní obsahu globálneho vzdelávania je potrebné reagovať na aktuálne výzvy vo svete. Preto sa prikláňame k definovaniu základných tematických celkov, ktoré v sebe zahŕňajú čiastkové témy, ktoré sa môžu flexibilne dopĺňať.

Globalizácia a vzájomná previazanosť – je základnou témou a zároveň princípom globálneho vzdelávania. Jedná sa o uvedenie si prepojenosti rozvinutých a rozvojových krajín a ich vzájomné ovplyvňovanie.

Témy:

Aspekty globalizácie
Ekonomická globalizácia - Svetový obchod - Etické podnikanie
Udržateľný rozvoj
Migrácia

Globálne problémy – základné témy, ktoré sa týkajú rozvojového vzdelávania, ako dôležitej súčasti globálneho vzdelávania. Témy popisujú hlavné problémy súčasného sveta.

Témy:

Chudoba a nerovnosť
Zdravie (HIV/AIDS, Podvýživa, Obezita)
Konflikty vo svete

Multikulturalizmus – tematický celok, ktorý je východiskom pre multikultúrnu/interkultúrnu výchovu ako súčasť globálneho vzdelávania.

Témy:

Stereotypy a predsudky
Xenofóbia, rasizmus, intolerancia
Kultúrna identita, kultúrne rozdiely, náboženské rozdiely

Rozvojová pomoc

Témy:

Rozvoj – poňatie rozvoja, princípy
Miléniové rozvojové ciele
Rozvojová a humanitárna pomoc SR a EÚ

Životné prostredie s ohľadom na globálne aspekty – tento tematický celok je súčasťou environmentálnej výchovy, ktorá tvorí jeden z celkov globálneho vzdelávania.

Témy:

Zmena klímy
Odpady
Environmentálna migrácia
Vzduch, Voda, Pôda
Využívanie prírodných zdrojov
Alternatívne zdroje energií

Ľudské práva

Témy:

Ľudské práva a občianske práva
Práva dieťaťa
Rodová rovnosť
Demokracia a dobré vládnutie

2. STRATEGICKÁ ČASŤ

Na základe analýzy súčasnej situácie v oblasti GRV a na základe odporúčaní pracovnej skupiny pre prípravu stratégie navrhujeme strategický rámec, ktorý obsahuje hlavný cieľ a viacero čiastkových cieľov a zároveň potrebné opatrenia na ich dosiahnutie.

2.1. Hlavný cieľ Národnej stratégie pre GRV

Hlavným cieľom Národnej stratégie pre globálne rozvojové vzdelávanie je zaistiť občanom SR prístup k informáciám o globálnych problémoch a problémoch rozvojových krajín a motivovať ich k aktívnemu prístupu pri ich riešení. Do roku 2015 budú princípy a témy GRV súčasťou vzdelávacích programov na všetkých úrovniach vzdelávacieho systému SR.

2.2. Čiastkové ciele národnej stratégie pre GRV

2.2.1. Začlenenie cieľov, princípov a tém globálneho vzdelávania do štátnej vzdelávacej koncepcie a štátnych vzdelávacích programov od predprimárneho vzdelávania po vyššie sekundárne vzdelávanie.

Implementácia

Nový *Školský zákon č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní* vytvára priestor pre implementáciu tém globálneho vzdelávania do školského kurikula všetkých stupňov vzdelávacieho procesu - od predprimárneho vzdelávania, cez primárne, nižšie sekundárne, vyššie sekundárne až po terciárne a celoživotné vzdelávanie, t.j. od materských škôl, cez základné školy, stredné odborné školy a gymnáziá až po vysoké školy a univerzity.

Globálne vzdelávanie je možné začleniť do formálneho kurikula ako **samostatný predmet** s vlastnými osnovami. Má to však viacero nevýhod, okrem iného aj fakt, že globálne vzdelávanie ako samostatný predmet stojí v protiklade k svojmu interdisciplinárnemu charakteru. Ako izolovaný predmet by globálne vzdelávanie nepôsobilo prierezovo s inými predmetmi či vzdelávacími oblasťami. Takto definovaný predmet by kládol veľké požiadavky aj na pedagógov, a to by pri súčasnej absencii globálneho vzdelávania v príprave budúcich pedagógov bolo veľmi problematické. Komplikované by bolo aj vytvorenie osnov predmetu, ktoré by mohli byť len veľmi orientačné, pretože obsah globálneho vzdelávania je dynamickejší ako obsah tradičných predmetov a častejšie musí reagovať na zmeny vo svetovom dianí. Školský vzdelávací program však poskytuje priestor práve na vytvorenie samostatného predmetu globálne vzdelávanie (na slovenských školách existuje viacero príkladov, napr. predmet s názvom „Človek v ohrození“ na Gymnáziu v Malackách, „Global studies“ na Gymnáziu C. S. Lewisa či „Globálna výchova“ na Základnej škole Topoľová v Nitre).

Globálne vzdelávanie môže byť do vyučovacieho procesu začlenené ako **prierezová téma**. Výhodou tohto prístupu sú medzipredmetové súvislosti, ktoré tvoria podstatu globálneho vzdelávania. Pri tejto forme by však vzniklo riziko, že pre niektorých pedagógov by mohlo byť hľadanie globálnych súvislostí v každom predmete náročné.

Prikláňame sa k voľnejšie definovanému obsahu a ponímaniu globálneho vzdelávania ako **globálnej dimenzie**. Takto definované globálne vzdelávanie namiesto vytvárania nových osnov s globálnym obsahom dáva možnosť nachádzať globálne súvislosti v už existujúcich osnovách jednotlivých predmetov. Globálna dimenzia by teda bola *optikou*, cez ktorú sa nazerá na jednotlivé predmety.

Ako príklad uvádzame možnosti integrácie tém globálneho vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach na gymnáziách:

Jazyk a komunikácia (slovenský jazyk a literatúra, cudzie jazyky)

- diskusia o dielach svetovej literatúry z pohľadu rozmanitosti kultúr a tradícií
- slohové práce k aktuálnym témam globalizácie

Matematika a práca s informáciami (matematika a informatika)

- informačná globalizácia a jej vplyv na ekonomickú a kultúrnu globalizáciu
- matematické operácie, štatistické zisťovania, prieskumy na príklade ekonomických javov, ktoré ovplyvňujú chudobu v rozvojových krajinách

Človek a príroda (fyzika, chémia a biológia)

- procesy súvisiace s globálnym otepľovaním
- nerastné suroviny a ich využitie pri predmetoch dennej spotreby
- jadrové zbrane ako hrozba súčasnosti

Človek a spoločnosť (dejepis, geografia, občianska náuka)

- historické, geografické a spoločenské súvislosti negatívnych globalizačných javov
- kolonializmus a jeho vplyv na nerovnosť vo svete
- ekonomické, sociálne a kultúrne prepojenie Slovenska s krajinami a regiónmi sveta

Človek a hodnoty (etická výchova, náboženská výchova, psychosociálny tréning)

- tolerancia, empatia a prosociálnosť ako nevyhnutné spôsobilosti v globalizovanom svete
- formovanie hodnôt na príklade solidarity s rozvojovými krajinami
- náboženské konflikty ako príčina globálneho napätia

Umenie a kultúra:

- vplyv globalizácie na súčasné umenie a jeho šírenie a vplyv
- angažované umenie ako odpoveď na aktuálny politický vývoj vo svete

Zdravie a pohyb (telesná a športová výchova)

- šport ako globálny fenomén a nástroj vymanenia sa z kruhu chudoby
- princípy fairplay v športe a globálnych vzťahoch
- hry z celého sveta, ich pôvod a význam pre rôzne kultúry

Mediálna výchova

- médiá a ich úloha v tvorení či udržiavaní stereotypov o rozvojových krajinách
- médiá a ich úloha v globalizácii

Osobnostný a sociálny rozvoj

- formovanie osobnosti– idoly dnešnej generácie v porovnaní s idolmi rovesníkov v krajinách globálneho Juhu
- hodnoty dnešných mladých ľudí, úloha rodiny, priateľstva, solidarity

Environmentálna výchova

- globálne problémy životného prostredia
- príčiny a dôsledky globálneho otepľovania – úloha a možnosti jednotlivca
- prírodné zdroje – história a budúcnosť ich využívania
- ekologická stopa jednotlivca a komunit v globálnych súvislostiach

Ochrana života a zdravia

- vplyv chudoby na kvalitu života a zdravie
- príčiny a pôvod globálnych chorôb a ich dôsledok na rozvoj
- nedostatok pitnej vody

Tvorba projektu a prezentačných zručností

- prezentácia aktuálnych globálnych tém

Opatrenia:

1. Hlavné ciele, princípy a témy globálneho vzdelávania, ako aj námety na začlenenie GV do školského vzdelávacieho programu zaradiť ako odporúčanie na stránkach Štátneho pedagogického ústavu v sekcii Dokumenty v roku 2011.
Nositeľ úlohy: Štátny pedagogický ústav
2. Hlavné ciele, princípy a témy globálneho vzdelávania zaradiť do Pedagogicko-organizačných pokynov ako záväzný princíp pre tvorbu školských vzdelávacích programov v roku 2011.
Nositeľ úlohy: Štátny pedagogický ústav
3. Vytvoriť metodické námety pre začlenenie GV ako prílohy k učebným osnovám jednotlivých predmetov a prierezových tém do roku 2012.
Nositeľ úlohy: Štátny pedagogický ústav v spolupráci s MVO
4. Revidovať štátny vzdelávací program v zmysle princípov a cieľov globálneho vzdelávania do roku 2013.
 - Doplniť ciele vzdelávania, ktoré vymedzujú zámery výchovno-vzdelávacieho procesu a vzdelávacie výstupy o ciele globálneho vzdelávania
 - Kľúčové kompetencie definované v štátnych vzdelávacích programoch doplniť o kompetencie globálneho vzdelávania
 - Výkonové a obsahové štandardy doplniť o vedomosti, zručnosti, postoje a hodnoty globálneho vzdelávania
 - Prierezové témy doplniť o princípy a obsah globálneho vzdelávania.Nositeľ úlohy: MŠ SR, Štátny pedagogický ústav
5. Analyzovať učebnice z hľadiska obsahu GV ako jedného z hlavných princípov do roku 2015.
Nositeľ úlohy: Štátny pedagogický ústav
6. Vytvoriť zdrojové materiály a sprístupniť existujúce materiály o GV pre pedagógov na základných a stredných školách (2011 – 2014).
Nositeľ úlohy: Štátny pedagogický ústav a mimovládne organizácie
7. Zabezpečiť, aby sa globálne vzdelávanie stalo súčasťou experimentálneho overovania na rôznych typoch základných a stredných škôl v školskom roku 2012/2013.
Nositeľ úlohy: MŠ SR

8. Každoročne vyčleniť finančné zdroje v rámci Programu SlovakAID na podporu zavádzania tém GV na školách. V rámci Národného programu oficiálnej rozvojovej pomoci a grantových výzvach zamerať podporu na tvorbu metodických a učebných materiálov.
Nositeľ úlohy: MZV SR, SAMRS
9. V rámci dotačného programu MŠ SR na podporu regionálneho školstva začleniť program Zavádzanie globálneho vzdelávania na školách, v rámci ktorého sa o začlenenie tém GV do školského vzdelávacieho programu a na tvorbu učebných materiálov môžu uchádzať školy a mimovládne organizácie.
Nositeľ úlohy: MŠ SR
10. Organizovať prácu expertnej pracovnej skupiny pre koordináciu aktivít v oblasti globálneho vzdelávania na základných a stredných školách (stretávanie zástupcov ŠPU, MPC, MZV SR, SAMRS, MŠ SR – sekcia regionálneho školstva a mimovládnych organizácií).
Nositeľ úlohy: Platforma MVRO

Indikátory hodnotenia úspešnosti:

- zmeny, týkajúce sa zaradenia GV do štátneho vzdelávacieho programu
- počet vytvorených učebných materiálov, používaných na školách
- začlenenie tém GV do školských vzdelávacích programov

2.2.2. Pracovníci MŠ SR a relevantných organizačných útvarov (Sekcia regionálneho školstva, Štátny pedagogický ústav, Krajské školské úrady, zriaďovatelia škôl) budú podporovať zavádzanie globálneho vzdelávania do vzdelávacích programov a školskej politiky.

Implementácia:

Implementácia tohto cieľa je dôležitá vzhľadom na nové princípy výchovy a vzdelávania, ktoré obsahuje *Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na roky 2010-2014*.

Najdôležitejším cieľom vlády SR v oblasti základných a stredných škôl je „zmena systému a obsahu výučby. Pri zmene povinného obsahu vzdelávania bude pre vládu SR hlavným kritériom výchova aktívneho občana schopného uplatniť sa na medzinárodnom trhu práce a naplňať svoje sociálne a duchovné potreby. Preto vláda SR pripraví zmenu štátneho vzdelávacieho programu tak, aby podporoval výchovu k sebestačnosti, zodpovednosti za vlastné konanie, šetrnosti a ohľaduplnosti, kritickému mysleniu a mysleniu v súvislostiach, k občianskemu aktivizmu, obhajobe vlastného názoru a rešpektu k názorom druhých ľudí. Vláda SR využije aj všetky ostatné prostriedky na to, aby podporila posun od memorovania k tvorbe spôsobilosti a ku schopnosti informácie získať, využívať, ale aj kriticky hodnotiť.“

Princípy globálneho vzdelávania sú efektívnym nástrojom k napĺňaniu týchto programových tém. Prieniky nájdeme aj v cieľoch a princípoch výchovy a vzdelávania podľa Školského zákona č. 254/ 2008 o výchove a vzdelávaní.

Princípy výchovy a vzdelávania podľa školského zákona:

- princíp zákazu všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie,
- princíp prípravy na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu porozumenia a znášanlivosti, rovnosti muža a ženy, priateľstva medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami a náboženskej tolerancie,

- princíp posilnenia výchovnej stránky výchovno-vzdelávacieho procesu prostredníctvom všetkých vyučovacích predmetov, ale aj špecifickými výchovnými zamestnaniami zameranými na rozvoj citov a emócií, motivácie a záujmov, socializácie a komunikácie, na sebakontrolu a sebariadenie, na mravné hodnoty a tvorivosť.

Ciele výchovy a vzdelávania podľa školského zákona:

- získať kompetencie v oblasti komunikačných schopností, k celoživotnému učeniu, sociálne a občianske kompetencie, kultúrne kompetencie,
- naučiť sa správne identifikovať a analyzovať problémy a navrhovať ich riešenia a vedieť ich riešiť,
- získať a posilňovať úctu k ľudským právam a základným slobodám a zásadám ustanoveným v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd,
- pripraviť sa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti, v duchu porozumenia a znášanlivosti, rovnosti muža a ženy, priateľstva medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami a náboženskej tolerancie,
- naučiť sa kontrolovať a regulovať svoje správanie, starať sa a chrániť svoje zdravie vrátane zdravej výživy a životné prostredie a rešpektovať všeľudské etické hodnoty, získať všetky informácie o právach dieťaťa a spôsobilosť na ich uplatňovanie.

Vzhľadom na takto formulované princípy a ciele výchovy a vzdelávania sa globálne vzdelávanie môže stať efektívnym nástrojom k ich napĺňovaniu.

Opatrenia

1. Pracovnú skupinu MZV SR pre GRV predefinovať na medzirezortnú skupinu MŠ SR a MZV SR pre GRV, ktorej úlohou bude zabezpečiť implementáciu Národnej stratégie pre GRV a vytvorenie potrebného legislatívneho rámca pre začlenenie GV do školských politík.
Nositeľ úlohy: MZV SR a MŠ SR
2. Doplnenie Školského zákona o výchove a vzdelávaní o princípy a ciele globálneho vzdelávania do roku 2015.
Nositeľ úlohy: MŠ SR
4. Začleniť GV ako jednu zo základných oblastí, odporúčané Školským zákonom o výchove a vzdelávaní, pre ktoré môžu zriaďovateľ školy žiadať o financovanie rozvojových projektov na školách v rámci finančných schém MŠ SR pre podporu regionálneho školstva.
Nositeľ úlohy: MŠ SR

Indikátory hodnotenia úspešnosti:

- zmeny v legislatíve, týkajúce sa začlenenia tém GV do školských politík

2.2.3 Kontinuálne vzdelávanie pedagogických pracovníkov bude reflektovať princípy, ciele a témy GV a rozvíjať vedomosti, zručnosti a postoje pedagogických pracovníkov potrebné pri začleňovaní GV do výučby.

Implementácia:

Pedagogickí pracovníci, ktorí realizujú projekty globálneho vzdelávania majú v súčasnosti veľmi málo príležitostí na rozvíjanie svojich kompetencií v tejto oblasti. Najčastejšími poskytovateľmi vzdelávacích seminárov v oblasti globálneho vzdelávania sú mimovládne organizácie, ktoré poskytujú školenia pre učiteľov v rámci projektov financovaných zo zdrojov EuropeAID alebo SlovakAID.

Tieto kurzy nie sú akreditované, keďže ide o jednorazové podujatia viazané na konkrétne ciele projektov.

Najdôležitejším cieľom je poskytnúť pedagógom možnosť kontinuálneho vzdelávania prostredníctvom akreditovaných vzdelávacích programov inovačného či aktualizáčného typu, ktoré poskytujú Metodicko-pedagogické centrá.

V roku 2009/2010 bol akreditovaný len jeden vzdelávací program *Globálne rozvojové vzdelávanie v edukácii* pod gesciou Metodicko-pedagogického centra v Prešove. V rámci akreditovaných vzdelávacích programov sa objavili aj čiastkové témy globálneho rozvojového vzdelávania ako rodová rovnosť, ľudské práva, či multikultúrne témy. Potrebné je vytvoriť akreditovaný vzdelávací program v rámci inovačného vzdelávania v rozsahu 110 hodín, ktorý by umožňoval dôkladné vzdelávanie pedagogických pracovníkov v oblasti princípov, obsahu a metodiky globálneho vzdelávania.

V rámci interného vzdelávania pedagogických pracovníkov priamo na školách sa školy môžu uchádzať o nenávratný finančný príspevok na dopytovo-orientované projekty spolufinancované Operačným programom Vzdelávanie v rámci Európskych sociálnych fondov.

Opatrenia:

1. Vytvoriť a akreditovať vzdelávací program GV pre pedagogických pracovníkov v rámci inovačného a aktualizáčného vzdelávania pod gesciou Metodicko-pedagogických centier od školského roka 2011/2012.
Nositeľ úlohy: MPC (vytvorenie vzdelávacieho programu v spolupráci s garantmi z mimovládnych organizácií)
2. Umožniť vstup mimovládnych organizácií ako garantov a lektorov v rámci akreditovaných vzdelávacích programov.
Nositeľ úlohy: MPC
3. Vytvorenie zdrojových učebných materiálov pre potreby pedagogických pracovníkov, ktorí sa zúčastnia inovačného a aktualizáčného vzdelávania.
Nositeľ úlohy: MPC (v spolupráci s garantmi z mimovládnych organizácií)
4. Začleniť GV ako jeden z povinných princípov pre schvaľovanie školských projektov v rámci grantov modernizácie vzdelávania v rámci Európskych sociálnych fondov od školského roka 2011/2012.
Nositeľ úlohy: MŠ SR
5. V rámci Národného programu oficiálnej rozvojovej pomoci a grantových výzvach zamerať finančnú podporu v roku 2011 na vytvorenie náplne akreditovaného vzdelávacieho programu pre pedagogických pracovníkov.
Nositeľ úlohy: MZV SR, SAMRS

Indikátory hodnotenia úspešnosti:

- počet pedagogických pracovníkov, ktorí absolvujú akreditované vzdelávacie programy GV
- nové zdrojové učebné materiály pre potreby pedagogických pracovníkov

2.2.4 Pregraduálna príprava učiteľov na Pedagogických fakultách bude reflektovať princípy, ciele a témy GV a rozvíjať vedomosti, zručnosti a postoje budúcich učiteľov potrebné pri začleňovaní GV do výučby.

Implementácia:

V pregraduálnej príprave učiteľov na Pedagogických fakultách v súčasnosti chýba globálne vzdelávanie. Kurikulá Pedagogických fakúlt sú prepojené s požiadavkami praxe. Po začlenení globálneho vzdelávania do štátnych vzdelávacích programov vznikne požiadavka začleniť prípravu na túto tému aj na Pedagogických fakultách.

Keďže je to pre mnohé vysoké školy nova téma, uvádzame ako príklad dobrej praxe predmety a kurzy, ktoré poskytuje Pedagogická fakulta UK v Bratislave pre budúcich učiteľov občianskej a etickej výchovy. Ide o kurzy a predmety, ktoré úzko súvisia s témami globálneho vzdelávania. Pre vybavenie budúcich učiteľov vedomosťami, zručnosťami a postojmi v oblasti globálneho vzdelávania je potrebné, aby sa podobná štruktúra kurzov a predmetov zaviedla na všetkých Pedagogických fakultách na Slovensku.

Implementácia globálnych tém do študijných programov pregraduálneho štúdia budúcich učiteľov etickej a občianskej výchovy a vzdelávania na ZŠ a SŠ na PdF UK v Bratislave je zabezpečená prostredníctvom týchto cieľov:

- rozvíjať kľúčové kompetencie budúcich učiteľov - odborné osobnostné, sociálne,
- rozvíjať interkultúrne porozumenie a interkultúrne kompetencie,
- rozvíjať komunikačné zručnosti s inými kultúrami ako nositeľmi odlišných hodnotových systémov,
- poznať hodnotové, kultúrno-historické, sociálno-politické, ekonomické, environmentálne aspekty globálnych rozvojových tém,
- zdôrazniť význam hodnôt pre porozumenie človeka a jeho života v ohrozenej kultúre,
- orientovať výchovu k tolerancii k prosociálnemu správaniu,
- sprístupniť a scitliviť témy globálneho sveta, ktoré sa nás zdanlivo netýkajú,
- realizovať preventívne programy zamerané na riešenie konfliktných situácií globálnej povahy,
- odskúšať interaktívny model vyučovania prostredníctvom skúsenostného, zážitkového učenia s využitím textového a obrazového materiálu (TUREK),
- v súlade s výzvou VZ OSN implementovať ľudskoprávnu problematiku a práva detí do edukačného procesu,
- zamerať sa na efektivitu inovatívnych foriem a metód vyučovania ľudských práv a práv dieťaťa.

Katedra etickej a občianskej výchovy PdF UK v Bratislave pripravuje budúcich učiteľov etickej výchovy a občianskej náuky, ktorí budú tvorcami (v rámci Školských vzdelávacích programov) a realizátormi (v rámci Štátneho vzdelávacieho programu) obsahovej náplne uvedených predmetov, tematických okruhov, nových samostatných predmetov alebo prierezových tém zameraných na globálne vzdelávanie a rozvojovú pomoc. Otvára nasledovné kurzy:

Odborné predmety

- Hodnoty a výchova
- Multikultúrna výchova
- Kultúrna propedeutika
- Premeny súčasnej kultúry
- Ekológia a environmentálne výchova
- Dejiny európskej kultúry
- Čas, priestor, kontinuita a zmena
- Sociokultúrne diferenciacie
- Globalizácia
- Globálna a európska dimenzia vo vzdelávaní
- Situačná etika

- Rodovo citlivá výchova
- Výchova k ľudským právam

Didakticko-metodické kurzy

- Didaktika etickej výchovy
- Didaktika občianskej výchovy
- Trendy vo vyučovaní etickej výchovy
- Trendy vo vyučovaní občianskej výchovy
- Trendy vo vyučovaní výchovy k občianstvu
- Metódy podpory kritického myslenia
- Prezentačné schopnosti učiteľa
- Komunikačné zručnosti učiteľa
- Výskumná a projektová práca vo výchove k občianstvu

Uvedené kurzy globálneho vzdelávania sú zaradené v študijnom programe do skupiny predmetov povinne voliteľných alebo výberových. Iba didaktiky sú v skupine povinných predmetov. Povinné predmety v študijnom programe Výchovy k občianstvu reflektujú vzdelávacie oblasti a vyučovacie predmety obsiahnuté v Štátnych vzdelávacích programoch pre všetky stupne vzdelávania. Tento model môže slúžiť pre potreby stratégie globálneho vzdelávania pre pregraduálnu prípravu budúcich učiteľov ako príklad dobrej praxe.

Hlavným cieľom v oblasti pregraduálnej prípravy učiteľov pre prax školy v oblasti globálneho vzdelávania je zavedenie *nového predmetu Globálne vzdelávanie* a jeho zaradenie medzi *predmety povinného charakteru*, ktoré absolvujú všetci budúci učelia. Realizácia tohto cieľa je podmienená podporou kompetentných orgánov pri začleňovaní GV do Štátnych vzdelávacích programov na všetkých stupňoch vzdelávania (ISCED 0 - MŠ, ISCED 1 – 1. stupeň ZŠ, ISCED 2 – 2. stupeň ZŠ, ISCED 3 - SŠ a gymnáziá), ktoré majú povinný a záväzný charakter.

Ďalším cieľom je vybaviť budúcich učiteľov potrebnými kompetenciami (vedomosti, zručnosti a postoje) a pripraviť ich na kvalifikovanú realizáciu GV na školách. Dôležitou súčasťou je možnosť absolvovať povinnú prax na výuke tém GV na základných a stredných školách alebo participáciou na aktivitách mimovládnych organizácií, zameraných na výuku na školách.

Opatrenia:

1. Upraviť študijné plány vzdelávacích programov na Pedagogických fakultách pripravujúcich budúcich pedagógov tak, aby zohľadnili princípy, ciele a obsah GV.
Nositeľ úlohy: vysoké školy na základe zaradenia tém GV do Štátneho vzdelávacieho programu
2. Otvoriť povinné odborné a didakticko-metodické kurzy globálneho vzdelávania na všetkých Pedagogických fakultách, najmä na katedrách občianskej a etickej výchovy prístupné pre budúcich pedagógov.
Nositeľ úlohy: vysoké školy
3. Vytvoriť edukačné materiály GV pre podporu výučby budúcich pedagógov.
Nositeľ úlohy: vysoké školy (v spolupráci s garantmi z MVO)
4. Vytvoriť podmienky na aktívnu participáciu MVO pri tvorbe obsahovej náplni kurzov a predmetov globálneho vzdelávania a lektorskej činnosti na týchto predmetoch v rámci pregraduálnej prípravy učiteľov.
Nositeľ úlohy: vysoké školy

5. Podporiť výskum v oblasti tvorby nových metodík výučby GV a evaluácie GV.
Nositeľ úlohy: vysoké školy a MŠ SR

Indikátory hodnotenia úspešnosti:

- zmeny v študijných vzdelávacích programoch pre prípravu budúcich pedagógov
- zavedenie povinných odborných a didakticko-metodických kurzov globálneho vzdelávania na pedagogických fakultách
- vytvorené edukačné materiály pre podporu výučby budúcich pedagógov

2.2.5 Zabezpečiť začlenenie tém GV v rámci mimoškolských aktivít do výchovných programov školských zariadení.

Implementácia:

Výchova mimo vyučovania sa v školských zariadeniach realizuje v rámci školských klubov detí, školských stredísk záujmovej činnosti, v centrách voľného času a v školských internátoch. Tematickými oblasťami výchovy sú: vzdelávacia (rozumová), spoločensko-vedná, pracovno-technická, prírodovedno-environmentálna, esteticko-výchovná (výtvarná, hudobná, literárno-dramatická), telovýchovná a športová (turistická) výchova.

Výchovno-vzdelávacia činnosť v školských zariadeniach nie je realizovaná prostredníctvom vyučovacích hodín a nie je časovo obmedzená tak, ako je to pri vzdelávaní v škole. Dĺžka jej trvania závisí predovšetkým od záujmu a aktivity detí. Z týchto dôvodov sa vo výchovnom pláne nevymedzuje v hodinách.

Vzhľadom na štruktúru školských zariadení a ich výchovných programov existuje dostatočný priestor na začlenenie globálnej výchovy ako jednej z povinných tematických oblastí výchovy realizovaním rôznych aktivít a projektov globálneho vzdelávania.

Opatrenia:

1. Zaradiť ciele globálneho vzdelávania ako záväzný princíp pri tvorbe cieľov výchovných programov školských zariadení a začleniť globálnu výchovu ako ďalšiu tematickú oblasť do výchovných plánov školských zariadení.
Nositeľ úlohy: MŠ SR
2. Pripraviť metodiku tvorby školských výchovných programov, ktoré by akcentovali princípy, ciele a obsah globálneho vzdelávania.
Nositeľ úlohy: MŠ SR (IUVENTA) v spolupráci s MVO
3. Sprístupniť zdrojové materiály a metodické príručky globálneho vzdelávania vychovávateľom a iným pedagogickým pracovníkom v školských zariadeniach.
Nositeľ: Štátny pedagogický ústav
4. Zapojiť vychovávateľov a iných pedagogických pracovníkov v školských zariadeniach do akreditovaných kurzov globálneho vzdelávania v rámci inovačného vzdelávania.
Nositeľ: MPC

Indikátory hodnotenia úspešnosti:

- zmeny v princípoch, cieľoch a obsahu výchovných programov

- aplikovanie nových metodík GV v školských zariadeniach
- počet vychovávateľov, ktorí absolvujú akreditované kurzy GV

2.2.6 Začlenenie globálnych a rozvojových tém do študijných programov na vysokých školách nepedagogických smerov.

Implementácia:

Rozvojové vzdelávanie na vysokých školách má byť podľa názoru akademikov zamerané v prvom rade na budovanie vedomostí a zručností študentov, ktoré budú viesť k zmene správania cez hlbšie pochopenie problematiky a kritické vnímanie rozvojových problémov a v druhom rade k budovaniu schopností a zručností, aby boli študenti pripravení adekvátne sa zapojiť do profesionálnej činnosti v rozvojovej oblasti.

Kľúčovou témou pre rozvojové vzdelávanie na vysokých školách je téma Medzinárodnej rozvojovej pomoci, konkrétne:

- Rozvojová a humanitárna pomoc – význam, princípy, historický vývoj
- Miléniové rozvojové ciele ako nástroj rozvojovej pomoci
- Medzinárodné inštitúcie zaoberajúce sa problematikou rozvojovej pomoci
- Bezpečnostné aspekty humanitárnej a rozvojovej pomoci
- Hospodársky rozvoj v rozvojových krajinách
- Príprava a implementácia projektov v oblasti humanitárnej a rozvojovej pomoci (projektový manažment)

Všetky ostatné témy, definované ako témy GV v bode 1.6.7. sú akademikmi považované za vhodné prierezové témy v rámci existujúcich voliteľných alebo povinných predmetov.

Za najvhodnejšiu formu integrácie tém rozvojového vzdelávania odporúčame na základe prieskumu formu zaradenia *voliteľných/povinných predmetov* v rámci spoločenskovedných študijných programov alebo vznik *akreditovaného študijného programu **Rozvojové štúdiá*** v rámci existujúcich vzdelávacích inštitúcií. Možná je aj forma *postgraduálneho štúdia*, ktoré by sa realizovalo vo forme špecializovanej prípravy absolventov VŠ.

Podpora kurikulárnych a extrakurikulárnych aktivít na vysokých školách v rámci rozvojového vzdelávania

V rámci zavádzania tém rozvojového vzdelávania na vysokých školách je potrebné podporiť kurikulárne aj extrakurikulárne aktivity pre študentov.

Analýza súčasnej situácie potvrdila, že existuje väčší počet voliteľných predmetov na viacerých vysokých školách, ktoré sa týkajú globálnych a rozvojových tém. Založenie *voliteľného predmetu* je pre vysokú školu jednoduché riešenie, keďže v rámci výuky môže použiť externého vyučujúceho a pozývať hosťujúcich prednášajúcich zo štátnych aj mimovládnych organizácií, alebo zahraničných prednášajúcich. Pri *povinnom predmete* je nutné mať interného pedagóga – garanta predmetu. Keďže problematika rozvojovej pomoci je na Slovensku relatívne nová, školám chýbajú interné kapacity, čo sa týka garantov, interných pedagogických pracovníkov a tiež študijných materiálov. Preto by bolo v blízkej budúcnosti vhodné podporiť projekty partnerskej spolupráce medzi mimovládnyimi organizáciami a vysokými školami, v rámci ktorých by bola podporená interná kapacita na vysokej škole v rámci zavedenia alebo posilnenia už existujúcich voliteľných predmetov,

zabezpečenia najprv externých, neskôr interných pedagógov a tvorba potrebných študijných materiálov, čo by viedlo k tomu, že z voliteľných predmetov sa stanú povinné predmety. MVO by v rámci spolupráce prinášali do teoretickej výučby skúsenosti z praxe a prípadové štúdie, ktoré študentom priblížia realitu z implementácie rozvojových projektov.

Rozšírením ponuky predmetov, zameraných na rozvojovú problematiku na školách sa zvyšuje kvalifikácia absolventov z rôznych spoločensko-vedných odborov a ich uplatnenie na trhu práce, ktorý sa o domáce prostredie rozširuje na možnosť práce v rozvojových krajinách alebo v medzinárodných inštitúciách, zameraných na medzinárodné vzťahy a rozvojovú problematiku.

Ďalším prínosom výučby tém rozvojového vzdelávania na vysokých školách spočíva v prepojení teoretického vzdelávania s rozvojovou praxou. V rámci takýchto prednášok sa u študentov buduje okrem vedomostí o rozvojovej problematike aj schopnosť kriticky rozmýšľať a pracovať s dostupnými informáciami. Vďaka interaktívnym metódam, ktoré sa v rozvojovom vzdelávaní využívajú, si študenti budujú aj schopnosti a kľúčové kompetencie využiteľné aj v iných profesiách. Tým máme na mysli napr. schopnosť pracovať v tíme, získavať a kriticky spracovávať informácie, plánovať aktivity, organizovať a plniť projektové úlohy a pod.

Pre študentov je dôležitá príprava pre budúcu prax. Ide najmä o sprostredkovanie možností a vytváranie stimulov počas štúdia, aby mimo bežných vysokoškolských vzdelávacích aktivít mali študenti možnosť získať skúsenosť s praktickou stránkou rozvojovej problematiky. Študenti by mali byť motivovaní k získavaniu najrozličnejších zdrojov odbornej literatúry a aktívne vyhľadávať možnosti ďalšieho vzdelávania. V rámci *extrakurikulárnych aktivít* by mali študenti dostať možnosť absolvovať stáž v mimovládnych rozvojových organizáciách alebo štátnych inštitúciách, zapájať sa do súťaží o najlepšiu esej, seminárnu prácu z oblasti rozvojovej problematiky, do organizácie kampaní, workshopov, diskusií, premietaní filmov, výstav. Extrakurikulárne aktivity sú pripravované najmä v rámci projektov mimovládnych organizácií, ktoré s nimi už majú viacročné skúsenosti.

Rozvojové štúdiá ako nový akreditovaný študijný program

Všeobecným cieľom založenia rozvojových štúdií na Slovensku je príprava budúcich rozvojových pracovníkov tzv. „practitioners“, ktorí sa vďaka interdisciplinárnemu zameraniu takéhoto študijného programu budú vedieť adekvátne uplatniť v politicky, ekonomicky a sociálne zameraných profesiách. Vznik študijného programu by zároveň bol stimulom na vznik a rozvoj akademických a vedeckovýskumných aktivít v rozvojovej oblasti.

Program umožní študentom získať komplexné poznatky o rozvojovej problematike, podporiť chápanie súvislostí medzi lokálnymi a globálnymi problémami, pochopiť interkultúrne odlišnosti, poznať sociálne a ekonomické problémy, ktoré prekážajú rozvoju, vedú k nerovnosti, nespravodlivosti a porušovaniu práv v spoločnosti.

Založenie Rozvojových štúdií, ktorého hlavnou náplňou bude vzdelávanie študentov vysokých škôl v oblasti rozvojovej spolupráce, musí byť dlhodobým a kontinuálnym snažením jednej, resp. dvoch vysokých škôl, ktoré si bude vyžadovať počiatočný finančný stimul a neskôr systematickú podporu, ale aj kontrolu výsledkov. Rozhodnutie o zavedení študijného programu je v kompetencii vysokej školy. Akreditáciu schvaľuje MŠ SR. Inštitúciou, ktorá prejavila zaangažovanosť v procese zakladania študijného programu je Ústav európskych štúdií a medzinárodných vzťahov, Fakulta sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského. Perspektívnou inštitúciou by mohla byť aj Ekonomická univerzita, kde by takýto študijný program mohol byť zastrešený napr. Fakultou medzinárodných vzťahov.

V prvom období bude ambíciou založenie študijného programu a jeho zaradenie do Sústavy študijných odborov MŠ SR ako plnohodnotného vzdelávania s možnosťou akreditácie.

V prípade, že sa výučba bude realizovať na bakalárskom stupni, mala by byť viac zameraná na budovanie odborných vedomostí aj praktických zručností študentov, aby po absolvovaní takéhoto štúdia boli pripravení na implementáciu projektov a odbornú terénnu prácu v rozvojových krajinách. V prípade, že sa výuka RŠ bude uskutočňovať na druhom stupni vysokoškolského štúdia (magisterskom, inžinierskom), predchádzajúce štúdium by malo u študentov vybudovať všeobecný globálny prehľad a dobrú orientáciu v medzinárodných vzťahoch. Druhý stupeň vysokoškolského štúdia by potom mal nadviazať na tieto vedomosti zúžením zamerania na problematiku rozvojovej pomoci a situáciu v rozvojových krajinách.

Absolventi študijného programu Rozvojové štúdiá by mali ovládať:

- teórie rozvoja a politickej ekonómie v rozvojovej oblasti,
- základné metódy merania socioekonomického rozvoja vypracované a aplikované medzinárodnými organizáciami,
- prácu so socioekonomickými štatistikami vo vybranom teritoriálnom programe,
- projektový manažment a prax v oblasti implementácie rozvojových projektov – v oblasti rozvojovej pomoci aj medzinárodného obchodu,
- tímovú aj samostatnú prácu v teréne,
- mediálnu a akademickú prezentáciu výsledkov svojej práce,
- uplatňovať znalosti z regionálnej geografie s dôrazom na rozvojové krajiny,
- uplatňovať poznatky zo spoločenskovedných disciplín (politická a ekonomická geografia, demografia, sociológia, história, verejné zdravotníctvo, epidemiológia, hygiena, atď.) s dôrazom na pochopenie historických, kultúrnych, náboženských, zdravotníckych, ekonomických a politických podmienok v rozvojových krajinách,
- komunikovať aspoň v dvoch cudzích jazykoch (anglický a ďalší cudzí jazyk)

Absolventi sa budú uplatňovať vo verejných inštitúciách (napr. MZV SR, MŽP SR, MP SR), v akademickom sektore, ďalej v súkromnom sektore alebo v obchodných komorách v oblasti medzinárodného obchodu a podnikania v rozvojových krajinách, v mimovládnom sektore ako experti a terénni pracovníci na projektoch v rozvojových krajinách. Absolventi budú mať možnosť uplatnenia sa aj v rôznych medzinárodných medzivládnych organizáciách, ktoré požadujú vysokú profesionálnu úroveň svojich zamestnancov, rovnako aj v rámci Európskej služby pre vonkajšiu činnosť, ktorou primárnou agendou je spoločná zahraničná a bezpečnostná politika EÚ. Počet absolventov, ktorí sa budú vedieť uplatniť na Slovensku a v medzinárodných štruktúrach odhadujeme na 20 – 25 ročne.

Predpokladom realizácie takéhoto študijného programu je vyriešenie viacerých bariér, ktoré doposiaľ neumožňovali vysokým školám takýto program na Slovensku otvoriť. Medzi ne patrí:

- Otázka akreditácie – na Slovensku je aj pre zabeňované odbory nedostatok garantov. Riešením by bol garant zo zahraničia, čo však vyžaduje finančný stimul pre vysokú školu.
- Otázka zaradenia študijného programu Rozvojových štúdií v rámci sústavy študijných odborov (napríklad pod odbor Medzinárodné vzťahy).
- Otázka jazykového zamerania výučby – predpokladom pre využiteľnosť získaných vedomostí bude jazyková vybavenosť absolventov. Výučba by mala prebiehať v anglickom jazyku (aj z dôvodu existujúcich zdrojových materiálov v tomto jazyku a možnosti pozývať hosťujúcich prednášajúcich zo zahraničia). Študenti by mali byť vedení k výučbe ďalších jazykov využiteľných v bývalých kolonizovaných štátoch (francúzština, španielčina, portugalčina a pod.)
- Investícia do budovania kapacít pedagógov v oblasti metodológie a obsahu Rozvojových štúdií je ďalšou otázkou, ktorú školy nevedia riešiť. Riešením by bolo vyčlenenie finančných prostriedkov na budovanie odborných kapacít, t.j. mladých doktorandov, asistentov aktívnych v rozvojovom vzdelávaní. Cez cieleňú štipendijnú podporu by ich bolo možné vyslať na študijný pobyt do zahraničia, kde sa realizujú tzv. Development studies a zaviazať ich

k návratu na Slovensko, aby tu zúročili svoje poznatky a perspektívne sa v budúcnosti mohli podieľať na výučbe, vedecko-výskumnej činnosti a garantovať študijné programy.

- Riešenie nedostatku literatúry a stimulov pre publikačnú činnosť v rozvojovej problematike, čo si vyžaduje nutné investície do knižníc a odborných periodík zameraných na túto problematiku.
- Minimálny počet konzultantov pre bakalárske, diplomové a doktorandské práce, ktorí môžu byť dočasne nahrádzaní odborníkmi z praxe.

Vzhľadom na neexistujúcu dlhodobú tradíciu vo vzdelávacom systéme v tejto téme považujeme za dôležité spolupracovať najmä so zahraničnými partnermi pri budovaní expertízy prispôbenej na slovenské podmienky. Dôležitým partnerom pre budovanie expertízy sú aj mimovládne organizácie na Slovensku, ktoré efektívne vytvárajú siete a sprostredkovávajú profesionálne kontakty aj slovenským vysokým školám. V rámci stratégie je nutné vytvoriť a udržať spoluprácu medzi akademickými pracoviskami, mimovládnymi organizáciami a partnermi zo zahraničia.

Rozvojové štúdiá ako postgraduálne štúdium

Postgraduálne štúdium by umožnilo absolventom nadviazať na ich odbornú kvalifikáciu a získať nové vedecké poznatky po ukončení vysokoškolského štúdia v interdisciplinárnom predmete skúmania, akým je rozvojová problematika.

Opatrenia:

1. Každoročne vyčleniť finančné zdroje v rámci Programu SlovakAID na podporu zavádzania tém RV na vysokých školách. V rámci Národného programu oficiálnej rozvojovej pomoci a v grantových výzvach sa zamerať na:
 - podporu budovania interných kapacít na VŠ, ktoré smerujú k vytváraniu nových voliteľných a povinných predmetov, k vzniku študijného programu Rozvojové štúdiá, k získavaniu odborných garantov, tvorbu učebných materiálov,
 - podporu extrakurikulárnych aktivít na VŠ, ktoré smerujú k prepájaniu teórie a praxeNositeľ úlohy: MZV SR, SAMRS
2. Podpora vzniku a akreditácie študijného programu Rozvojové štúdiá na min. jednej vysokej škole na druhom stupni vysokoškolského štúdia a/alebo na postgraduálnej úrovni – aj formou vyčlenenia finančných prostriedkov pre personálne zabezpečenie a rozvoj takéhoto študijného programu v rámci dotačného programu MŠ SR pre podporu financovania vysokých škôl.
Nositeľ úlohy: MŠ SR
3. Zvážiť vyčlenenie finančných prostriedkov z rozpočtovej položky MŠ SR 05T08 na oficiálnu rozvojovú pomoc aj na poskytovanie štipendií pre perspektívnych akademických pracovníkov a doktorandov na študijné pobyty vo vyspelých krajinách, zamerané na Rozvojové štúdiá.
Nositeľ úlohy: MŠ SR
4. Organizovať prácu expertnej pracovnej skupiny pre koordináciu aktivít v oblasti rozvojového vzdelávania na vysokých školách (stretávanie zástupcov zainteresovaných vysokých škôl, MZV SR, SAMRS, MŠ SR – sekcia vysokých škôl a mimovládnych organizácií).
Nositeľ úlohy: Platforma MVRO

Indikátory hodnotenia úspešnosti:

- novovzniknuté voliteľné a povinné predmety na VŠ, zamerané na globálne a rozvojové témy
- akreditácia nového študijného programu Rozvojové štúdiá
- vznik nových učebných materiálov

- počet absolventov, ktorí sa uplatnia v rozvojovej praxi

2.2.7 Podpora vedy a výskumu na vysokých školách a univerzitách v oblasti rozvojovej problematiky

Implementácia:

Vznik akreditovaného študijného programu Rozvojové štúdiá je zároveň predpokladom pre vznik vedy a výskumu, ktorý v oblasti rozvojovej problematiky na Slovensku prakticky neexistuje.

Pre podporu širšieho tematického výskumu je potrebné jasne zdefinovať prínosy výskumu pre prax, napr. v oblasti zahraničnej politiky, hospodárskych vzťahov s inými krajinami, tropickej medicíny a pod. Podľa prieskumu akademici považujú za najdôležitejšie témy pre výskum najmä problematiku ľudských práv a osobitne práv detí, životného prostredia, socioekonomického rozvoja, donorskej problematiky a medzinárodnej spolupráce ako aj problematiky HIV/AIDS. Medzi menej dôležité, ale relevantné témy zaradili témy prioritných krajín a regiónu Afriky, rodovej rovnosti a vládnej moci. Za zaujímavé témy považujú aj tému migrácie, interkultúrneho vzdelávania, v rámci ľudských práv právo na azyl (migrácia a utečenci) a problematiku tropických ochorení a problematiku zdravia verejnosti v rozvojových krajinách.

Finančná podpora výskumu v rámci dotácií na podporu výskumu zo strany MŠ SR (napríklad výskumu v rámci študijného odboru Medzinárodné vzťahy, Verejné zdravotníctvo, Sociálna práca, Svetová ekonomika, Environmentálny manažment...), či vyhľadávanie externých objednávateľov relevantného výskumu sa javí ako optimálne riešenie absencie vedecko-výskumnej činnosti v tejto oblasti.

V budúcnosti by pre potreby systematického budovania odborných kapacít v oblasti rozvojovej pomoci na Slovensku mal vzniknúť výskumno-pedagogický ústav v rámci niektorej z vysokých škôl, ktorá sa rozhodne pre študijný program Rozvojové štúdiá, s tromi – piatimi zamestnancami s kapacitou na prípravu teoretických podkladov pre rozvojovú pomoc pre štátnu správu, napríklad MŠ SR, MZV SR, prípadne inú inštitúciu, ktorá s rozvojom prichádza do styku.

Pre budovanie odborných kapacít je veľmi dôležitá aj podpora bakalárskych, diplomových alebo doktorandských tém zameraných na rozvojovú problematiku.

Okrem toho je nutné vytvárať priestor pre aktivity, ktoré umožnia všetkým aktérom sa pravidelne stretnúť a vymeniť si skúsenosti, napr. v podobe medzinárodnej vedeckej konferencie venovanej problematike rozvojovej pomoci a spolupráce, kde slovenskí odborníci budú môcť prezentovať výsledky našej vedeckej a odbornej činnosti v dialógu s odborníkmi zo zahraničia.

Opatrenia:

1. Cielená podpora vedy a výskumu v oblasti rozvojovej problematiky v rámci systému štandardných vedeckovýskumných finančných stimulov ako VEGA a KEGA.
Nositeľ úlohy: MŠ SR
2. Vytvoriť a podporovať pracoviská na akademickej pôde, ktoré sa budú systémovo venovať výskumu v oblasti rozvojovej problematiky.
Nositeľ úlohy: vysoké školy

Indikátory hodnotenia úspešnosti:

- realizované výskumy, zamerané na globálne a rozvojové témy

2.2.8 Zabezpečiť prístup verejnosti, zamestnancov verejnej správy, politikov a médií k informáciám o globálnych problémoch a problémoch rozvojových krajín tak, aby boli schopní zaujať aktívny prístup k ich riešeniu

Implementácia:

Široká verejnosť

Slovenská republika sa zaviazala k pomoci rozvojovým krajinám a ku globálnemu znižovaniu chudoby. Nato je potrebná podpora slovenskej spoločnosti, keďže oficiálna rozvojová pomoc je financovaná zo štátneho rozpočtu a teda aj z príjmov od daňových poplatníkov. V najbližšom období je potrebné dostať do širšieho povedomia verejnosti zapojenie sa Slovenska do rozvojovej pomoci, zamerať sa na podporu tých vzdelávacích a informačných aktivít, ktoré komunikujú význam rozvojovej pomoci ako nástroja znižovania chudoby vo svete a riešenia globálnych problémov, ktoré majú dopad aj na našu spoločnosť. Súčasťou tém môžu byť aj Miléniové rozvojové ciele, ktoré sú z jedným nástrojov riešenia chudoby vo svete, k plneniu ktorých do roku 2015 sa prihlásilo aj Slovensko.

Keďže podľa prieskumu Nadácie Pontis z roku 2009 len 20% opýtaných pozná program slovenskej oficiálnej rozvojovej pomoci, je potrebné zvýšiť aj znalosť samotnej značky SlovakAID. V záujme zvýšenia atraktívnosti značky je nutné jasnejšie definovať jej obsah, napr. formou podtitulu "Slovensko pomáha", čo znamená komunikovanie konkrétnych príkladov toho, ako Slovensko a Slováci pomáhajú zlepšovať kvalitu života vo svete.

V budúcnosti by sa financovanie vzdelávacích a informačných aktivít z finančných prostriedkov Programu SlovakAID malo posunúť do roviny komunikácie špecifickejších rozvojových tém a globálnych problémov, ako je napríklad spravodlivý obchod, zmena klímy, rodová rovnosť, bezpečnosť, problematika migrácie, podpora demokracie a ľudských práv vo svete, boj proti HIV/AIDS a pod. Nosné témy pre neformálne rozvojové vzdelávanie, ktoré sa premietnu aj do špecifikovania grantových výziev, je potrebné stanoviť v nadväznosti na priority a trendy v rozvojovej pomoci na európskej a medzinárodnej úrovni, ale aj podľa priorít slovenskej rozvojovej pomoci a širšej zahranično-politickej agendy.

Kvôli obmedzeným finančným prostriedkom z programu SlovakAID budú dôležitým zdrojom aj prostriedky z programu EuropeAID, o ktoré sa uchádzajú najmä mimovládne organizácie. Realizované projekty sú postavené často na konkrétnej globálnej téme. Spolufinancovanie európskych projektov zo slovenských zdrojov dáva možnosť zvýšiť objem aktivít zameraných na širšiu verejnosť.

Nevyužitý potenciál v oblasti neformálneho vzdelávania je v zapojení segmentu mládežníckych organizácií a združení, ktorých cieľom je aj vzdelávanie a komunikovanie spoločensky dôležitých tém mladým ľuďom. Platforma MVRO môže iniciovať podporu spolupráce medzi mimovládnyimi rozvojovými organizáciami a mládežníckymi organizáciami, ktoré zastrešuje Rada mládeže Slovenska. Vzdelávacie aktivity, ktoré by smerovali k vzdelávaniu mládeže o GRV by mohli byť financované napríklad aj z grantovej schémy MŠ SR na podporu práce s mládežou – ADAM. V rámci tejto schémy je dotáciou financovaná aj samotná Rada mládeže Slovenska, ktorá by na podnet MŠ SR mohla zaradiť do plánu svojich aktivít aj podporu vzdelávania mládeže o témach GRV.

Médiá

Okrem priamej realizácie vzdelávacích a informačných kampaní prostredníctvom mimovládnych organizácií alebo spoločností, špecializovaných na komunikáciu, dôležitým nástrojom pre oslovenie verejnosti sú médiá, ktoré môžu informovať o globálnych a rozvojových témach z vlastnej iniciatívy. Zvýšenie záujmu o tému rozvojovej pomoci súvisí so spomenutou atraktivitou značky SlovakAID prostredníctvom naplnenia jej obsahu konkrétnejším posolstvom "Slovensko pomáha", zvýšením informovanosti novinárov o pôsobení slovenských subjektov v zahraničí a aktuálnych témach rozvojovej politiky.

Špecifické zameranie jednotlivých médií v oblasti zahraničnej politiky a možnosti zlepšenia komunikácie rozvojovej pomoci by bolo vhodné zistiť hlbším prieskumom a osobnými rozhovormi so zástupcami vedení redakcií – šéfredaktormi a vedúcimi zahranično-politických rubriek.

Špecifiká médií a odporúčania pre komunikáciu globálnych a rozvojových tém:

Tradičné printové médiá (denníky a magazíny)

Komunikáciu jednotlivých tém rozvojovej spolupráce s denníkmi treba špecificky zacieliť na novinárov jednotlivých rubriek - cielene oslovovať rubriky zahraničie, ekonomika, publicistika, názorové strany, prílohy pre ženy, víkendové prílohy, prílohy o cestovaní, ale tiež webové vydania. Podľa zamerania magazínov treba vytipovať konkrétne témy/projekty/lúdi, ktoré oslovia špecifickú cieľovú skupinu magazínu – príkladom sú časopisy pre ženy, ktoré treba oslovovať témami ako je postavenie žien v rozvojových krajinách, boj proti úmrtnosti detí, pôsobenie Sloveniek v rozvojových krajinách.

Audiovizuálne médiá (rozhlas, televízia)

Potrebné je osloviť verejnoprávne médiá na vytvorenie stabilnej spolupráce a informovaní o rozvojovej a humanitarnej pomoci, zahrnúť tému rozvojovej pomoci do dramaturgie publicistických relácií STV ako sú Správy a komentáre, Večer na tému. Okrem toho oslovovať spravodajstvo súkromných médií s konkrétnymi témami a projektmi a pri príležitosti návštev zaujímavých ľudí z rozvojových krajín, osloviť ich s ponukou hostí do relácií a pravidelne spolupracovať so spravodajskou televíziou TA3 pri ponuke tém do spravodajstva a publicistiky (Téma dňa, Svet+).

Dôležitým motivačným faktorom a formou vzdelávania novinárov je vysielanie novinárov z printových aj audiovizuálnych médií do rozvojových krajín, kde nadobudnú osobnú skúsenosť, čo podporí ich dlhodobý vlastný záujem o pokrývanie témy. Na to je potrebné v najbližšej budúcnosti poskytnúť finančné zdroje z Programu SlovakAID, ktoré by spolufinancovali cesty novinárov, v rámci ktorých by prinášali informácie a audiovizuálny materiál o slovenskej pomoci v rozvojových krajinách. Novinári sa do rozvojových krajín môžu dostať aj počas oficiálnych štátnych návštev, kedy je dôležité poskytnúť im komplexnejší materiál o slovenskej rozvojovej pomoci pre danú krajinu a zabezpečiť návštevy na slovenských projektoch.

Tlačové agentúry

SAMRS v koordinácii s realizátormi projektov poskytuje všetky tlačové správy, týkajúce sa oficiálnej rozvojovej pomoci a informácie o realizácii projektov, tiež je potrebné s týždňovým predstihom oslovovať s avízami chystaných podujatí a návštev.

Nové médiá (webové stránky médií, internetové stránky, blogy, sociálne siete)

Vývoj v oblasti médií v posledných rokoch výrazne ovplyvňuje rozšírenie internetu a nástup tzv. nových médií a sociálnych sietí (najmä Facebook), ktoré majú často vyššiu efektívnosť ako tradičné

printové médiá. Do komunikácie s novinármi je potrebné zahrnúť webové vydania denníkov a iných médií ako aj internetové médiá.

Je potrebné investovať do aktualizácie www.slovakaid.sk, kde bude prehľadný archív zameraný na rozvojovú politiku a a dosiahnuté výsledky slovenskej rozvojovej pomoci členené podľa cieľových krajín. Okrem toho je dôležité podporovať zapojenie slovenských subjektov (najmä tých, ktoré realizujú projekty podporené z Programu SlovakAID) do internetových sociálnych sietí, vytvárania blogov, občianskej publicistiky (vytvárania a publikovania článkov, fotografií i audiovizuálnych materiálov na sociálnych sieťach ako aj na webových stránkach médií).

Pracovníci verejnej správy a politici

Na zvýšenie záujmu o tému rozvojovej pomoci z hľadiska politických strán a pracovníkov verejnej správy je potrebné prezentovať značku SlovakAID nielen ako nástroj rozvojovej politiky, ale aj nástroj verejnej diplomacie. SlovakAID by sa postupne mal stať značkou, ktorá je dôležitou súčasťou slovenskej zahraničnej politiky, tak ako napr. členstvo SR v EÚ a NATO. Rozvojová pomoc má pritom potenciál vyvolať väčší záujem slovenskej verejnosti o zahraničnú politiku.

Z hľadiska zavedenia a udržania témy rozvojovej pomoci ako skutočnej priority zahraničnej politiky je potrebné viesť pravidelný dialóg s politikmi a predstaviteľmi štátnej správy nielen pri špeciálnych príležitostiach ako je predvolebná kampaň a príprava programového vyhlásenia vlády, ale priebežne počas celého volebného obdobia.

Špecifické politické cieľové skupiny na komunikáciu tém rozvojovej pomoci:

- Politické strany – predsedovia/predsedníčky, tajomníci pre zahraničnú politiku, kandidáti v parlamentných voľbách (NR SR i Európsky parlament)
- Prezident a jeho kancelária
- Úrad vlády SR
- Vedenie MZV SR a ostatných rezortov vlády - podľa tematických oblastí rozvojovej pomoci (ministerstvo financií, ministerstvo životného prostredia, ministerstvo pôdohospodárstva, ministerstvo školstva atď.)
- NR SR – vedenie parlamentných klubov, Zahraničný výbor NR SR, Výbor pre európsku integráciu, v závislosti od komunikovaných tém aj iné výbory napr. pôdohospodárstvo a životné prostredie, výbor pre školstvo

Z hľadiska účinnosti oslovenia je veľmi dôležité plánovanie a načasovanie konkrétnych informačných aktivít tak, aby nadväzovali na aktuálne udalosti v oblasti zahraničnej politiky a prioritných krajinách rozvojovej spolupráce (napr. voľby v Bosne, vyslanie ďalších slovenských vojakov do Afganistanu, referendum v Sudáne), resp. prijímanie strategických dokumentov SR v oblasti rozvojovej pomoci (napr. schvaľovanie a hodnotenie plnenia Národného programu a Strednodobej stratégie oficiálnej rozvojovej pomoci, prijímanie štátneho rozpočtu) alebo pred dôležitými medzinárodnými rokovaniami (napr. rokovania Rady EÚ pre rozvoj, konferencie OSN k rozvojovým témam, vrátane boja s klimatickými zmenami). Vhodnou príležitosťou sú aj cesty oficiálnych predstaviteľov SR do prioritných krajín slovenskej rozvojovej pomoci a návštevy z prioritných rozvojových krajín na Slovensku.

Spôsob a nástroje komunikácie:

- Stretnutia s poslancami Zahraničného výboru NR SR – v spolupráci s vedením výboru organizovanie stretnutí a diskusií ku konkrétnym témam rozvojovej pomoci, osobitne

v období prijímania resp. hodnotenia plnenia Národného programu a Strednodobej stratégie oficiálnej rozvojovej pomoci SR, Country Strategy Papers, ale aj pri príležitosti oficiálnych návštev do/z prioritných rozvojových krajín.

- Tlačové správy a policy briefs – priebežne podľa aktuálnych udalostí, oslovovať nimi spravodajské médiá, politické strany a poslancov NR SR.
- Základné materiály o SlovakAid – nadčasové materiály, ktoré možno využívať pri všetkých komunikačných aktivitách súvisiacich s rozvojovou pomocou:
 - Základný „argumentár“ – prečo je pre SR dôležitá rozvojová pomoc
 - Príklady doterajších „vlajkových lodí“ značky SlovakAid/Slovensko pomáha - projektov, ktoré majú konkrétne a ľahko pochopiteľné pozitívne výsledky a môžu byť príkladmi, na ktoré môže byť Slovensko hrdé
 - Definovať a zrozumiteľne spracovať špecifiká slovenskej rozvojovej pomoci - čo je pre SlovakAid charakteristické, aké je teritoriálne a sektorové zameranie a prečo, v čom je pridaná hodnota SlovakAid a čo sú konkrétne transformačné skúsenosti, ktoré môže Slovensko odovzdávať iným krajinám
- Bulletin Rozvojová pomoc, ktorý vydáva Platforma MVRO, tematizovať ako informačný materiál s hlbším záberom na jednotlivé teritoriálne a sektorové témy rozvojovej pomoci a distribuovať cieľovej skupine politikov a pracovníkov štátnej správy, odbornej zahranično-politickej komunite, novinárom a širšia verejnosť počas verejných podujatí.
- Výročná správa - materiál o SlovakAid za uplynulý rok – stručné a prehľadné spracovanie výsledkov Národného programu s vytipovanými 2-3 prípadovými štúdiami zaujímavých projektov.

Opatrenia:

1. Každoročne v Národnom programe oficiálnej rozvojovej pomoci definovať ciele a tematické zameranie pre podporu neformálneho vzdelávania a verejnej informovanosti, určiť finančné zdroje a zadefinovanie obsahu grantových výziev.
Nositeľ úlohy: MZV SR a SAMRS
2. V rámci grantovej schémy ADAM na podporu neformálneho vzdelávania detí a mládeže doplniť tému GRV.
Nositeľ úlohy: MŠ SR
3. Inicovať spoluprácu medzi Platformou MVRO a Radou mládeže Slovenska v oblasti spolupráce pri neformálnom vzdelávaní mládeže o témach GRV.
Nositeľ úlohy: Platforma MVRO
4. Zrealizovať prieskum a osobné rozhovory so šéfredaktormi a vedúcimi zahranično-politických rubriek.
Nositeľ úlohy: Platforma MVRO a SAMRS
5. Inicovať spoluprácu s verejnoprávnymi médiami v oblasti pokrývania témy rozvojovej a humanitárnej pomoci.
Nositeľ úlohy: MZV SR/SAMRS a Platforma MVRO

6. Vypracovanie a priebežné dopĺňanie mediálneho plánu na polročnej báze, príprava a zasielanie materiálov médiám, ko-ordinácia pri posielaní tlačových správ, vedenie databázy novinárov.
Nositeľ úlohy: SAMRS a Platforma MVRO
7. Vyčlenenie finančných prostriedkov z rozpočtovej položky Programu SlovakAID na verejnú informovanosť na spolufinancovanie ciest novinárov na slovenské projekty v rozvojových krajinách.
Nositeľ úlohy: MZV SR
8. Vydanie základného materiálu o Programe SlovakAID.
Nositeľ úlohy: SAMRS s podporou Platformy MVRO
9. Vydávanie Bulletinu Rozvojová pomoc a jeho distribúcia cieľovým skupinám, aktualizácia tém o rozvojovej pomoci na sociálnej sieti Facebook.
Nositeľ úlohy: Platforma MVRO
10. Aktualizácia webovej stránky www.slovakaid.sk
Nositeľ úlohy: SAMRS
11. Vydávanie výročnej správy Programu SlovakAID aj s prípadovými štúdiami projektov.
Nositeľ úlohy: SAMRS
12. Vypracovanie pracovného plánu na polročnej báze pre prácu s politikmi a pracovníkmi verejnej správy.
Nositeľ úlohy: Platforma MVRO, MZV SR/SAMRS
13. Realizácia prieskumu verejnej mienky o podpore verejnosti pre rozvojovú pomoc (raz za tri roky – 2012 a 2015).
Nositeľ úlohy: MZV SR a SAMRS

Indikátory hodnotenia úspešnosti:

- výsledky prieskumov verejnej mienky
- stúpajúci trend počtu mediálnych výstupov o rozvojovej pomoci podľa monitoringu tlače MZV SR
- rastúci počet audiovizuálnych výstupov, ktoré komunikujú výsledky projektov rozvojovej pomoci
- počet novinárov v databáze novinárov PMVRO a SAMRS, ktorí pokrývajú tému rozvojovej pomoci
- počet poslaneckých iniciatív v oblasti rozvojovej pomoci
- zmeny v legislatíve o rozvojovej pomoci
- kvalitatívne zmeny v systéme oficiálnej rozvojovej pomoci, zavedenie nových stratégií, koncepcií a mechanizmov na zvýšenie účinnosti rozvojovej pomoci
- zvýšenie objemu finančných prostriedkov na slovenskú oficiálnu rozvojovú pomoc

2.3 Finančné zabezpečenie stratégie

Pre implementáciu Národnej stratégie pre GRV je nutné aj finančné zabezpečenie na realizáciu výziev a úloh, ktorá stratégia stanovuje. V súčasnosti existujú tieto finančné programy, ktoré môžu byť priamo alebo po obsahovej úprave použité na podporu základných cieľov stratégie.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR

Podpora financovania regionálneho školstva – materských, základných, stredných škôl a školských zariadení

V rámci programu podpory financovania regionálneho školstva je možné podávať žiadosti o poskytnutie dotácií v pôsobnosti MŠ SR, alebo podávať žiadosti o financovanie rozvojového projektu zriaďovateľom škôl a školských zariadení.

V rámci tohto dotačného programu je možné uvažovať o vyčlenení finančných zdrojov na program zavádzania tém Globálneho vzdelávania na školách. Ako príklad uvádzame program ENVIROPROJEKT, ktorý bol v roku 2009 vyhlásený pre financovanie projektov environmentálnej výchovy a vzdelávania na základných a stredných školách. O účelové finančné prostriedky alebo dotácie sa mohli uchádzať školy alebo neziskové organizácie so zameraním svojej činnosti na environmentálnu výchovu. Projekty sa týkali tvorby návrhu vlastného environmentálneho programu školy (návrh koncepcie udržateľnej školy/školského zariadenia) zameraného na implementáciu jednotlivých tém s dôrazom na vedenie žiakov k uvedomelej spotrebe a vytváranie správnych postojov a správania žiakov k životnému prostrediu; alebo spracovaniu tém v metodických a učebných materiáloch a pomôckach.

Podpora financovania vysokých škôl

V rámci programu 077 - Vysokoškolské vzdelávanie a veda, sociálna podpora študentov vysokých škôl prichádzajú do úvahy nasledujúce finančné schémy:

Dotácie na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov

Na rozvoj nových študijných programov Rozvojové štúdie by sa vysoké školy mohli uchádzať v programe dotácií na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov. Príslušný zákon o dotáciách uvádza: Pri určovaní dotácie na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov je rozhodujúci počet študentov, počet absolventov, ekonomická náročnosť uskutočňovaných študijných programov, začlenenie vysokej školy, uplatniteľnosť absolventov v praxi, kvalita a ďalšie hľadiská súvisiace so zabezpečením výučby.

Dotácie na výskumnú, vývojovú alebo umeleckú činnosť

V rámci povolených oblastí výskumu hodnotených v rámci komplexnej akreditácie a im zodpovedajúcich študijných odborov, prichádzajú v rámci tohto zoznamu do úvahy najmä odbory: Medzinárodné vzťahy, Verejné zdravotníctvo, Sociálna práca, Svetová ekonomika, Environmentálny manažment.

Finančné prostriedky poskytované v rámci inštitucionálnej formy podpory výskumu a vývoja verejných vysokých škôl sú rozpočtované v rámci podprogramu 077 12 – *Vysokoškolská veda a technika* a pozostávajú z troch častí. V rámci dvoch vnútorných grantových systémov VEGA a KEGA sú pridelované dotácie na výskumné projekty súťažným spôsobom. Tretiu časť tvorí dotácia na prevádzku a rozvoj infraštruktúry pre výskum a vývoj.

VEGA - Vedecká grantová agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Slovenskej akadémie vied je vnútorným grantovým systémom pre rezort školstva a SAV, ktorý zabezpečuje vzájomne koordinovaný postup pri výbere a hodnotení projektov základného výskumu riešených na pracoviskách vysokých škôl a vedeckých ústavov SAV.

KEGA - Kultúrna a edukačná grantová agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky je vnútorným grantovým systémom zameraným na finančnú podporu projektov aplikovaného výskumu v oblasti školstva, pedagogiky a tvorivého a interpretačného umenia, iniciovaných riešiteľmi z verejných vysokých škôl alebo ministerstva v stanovených tematických oblastiach z inštitucionálnych finančných prostriedkov verejných vysokých škôl. Tematické oblasti

pre podávanie projektov v rámci KEGA pre roky 2008-2010 boli napríklad aj: Program rozvoja základného a stredného školstva, v rámci ktorého bolo možné uchádzať sa o podporu pre tvorbu nových učebníc, učebných pomôcok a alternatívnych učebných programov, aktualizáciu základných pedagogických dokumentov pre základné a stredné školy v súlade s Miléniom, inováciu obsahu, metód a foriem práce v príprave pedagogických pracovníkov, či nové prístupy v pôsobení školy v kontexte vzdelávania a kultúry v spoločnej Európe. V rámci obsahovej diverzifikácie vysokého školstva sa podporoval výskum orientovaný na tvorbu nových študijných programov pre I, II a III stupeň vysokoškolského vzdelávania, ale aj internacionalizácia vzdelávania a realizácia študijných programov vo svetových jazykoch.

Podpora financovania aktivít detí a mládeže

Programy ADAM predstavujú grantovú schému odboru detí a mládeže MŠ SR pre oblasť podpory práce s deťmi a mládežou ako ich neformálneho vzdelávania. V programe sú pre obdobie 2008 - 2013 definované tieto oblasti podpory:

- a) občianska participácia mladých ľudí na živote spoločnosti,
- b) dobrovoľníctvo mladých ľudí,
- c) informačné a poradenské činnosti pre deti a mládež,
- d) neformálne vzdelávanie detí a mládeže,
- e) lepšie poznanie situácie detí a mládeže v uvedených oblastiach s využitím výskumu
- f) vzdelávanie dobrovoľných a profesionálnych pracovníkov s mládežou a mladých lídrov

Aby boli mládežnícke organizácie motivované zaradiť témy GRV do neformálneho vzdelávania detí a mládeže, je potrebné aby MŠ SR zaradilo špecifickú oblasť neformálne vzdelávanie detí a mládeže o globálnych rozvojových témach do obsahového zamerania programu ADAM.

Program oficiálnej rozvojovej pomoci v gescii MŠ SR

MŠ SR má v gescii program Oficiálnej rozvojovej pomoci 05T08, v rámci ktorého poskytuje štipendiá zahraničným študentom, prednostne študentom z prioritných krajín slovenskej rozvojovej pomoci v zmysle podmienok schválených uznesením vlády SR č. 1096/2006. V roku 2009 bola na účely programu štipendií použitá suma 1 570 676 EUR (Zdroj: Materiál MZV SR: Informácia o oficiálnej rozvojovej pomoci poskytnutej Slovenskou republikou v roku 2009), ktorá zahŕňala finančné prostriedky vo forme štipendií, príspevky pre študentov, bežné výdavky jednotlivých vysokých škôl na výučbu ako aj administratívne náklady spojené so zabezpečením pobytu štipendistov. Financie, ktoré v súčasnosti vyčleňujeme na štipendiá pre študentov zo zahraničia tvoria niekoľkonásobok toho, čo investujeme do vzdelania našich študentov o rozvojovej problematike. Neexistuje mechanizmus, ktorý by zaručil, že zahraniční absolventi štúdiá financovaní z týchto zdrojov sa naozaj vrátia do svojich domovských krajín, aby tam zúročili vzdelanie nadobudnuté u nás, rovnako neexistujú verejnosti dostupné štatistiky, ktoré by potvrdzovali opak, čím je možné, že väčšina týchto absolventov zostáva v konečnom dôsledku na Slovensku a integruje sa u nás v spoločnosti. V rámci efektívnejšieho využitia zdrojov na rozvojovú pomoc by bolo potrebné zväziť možnosť využitia určitej časti finančných prostriedkov na štipendiá pre slovenských študentov a doktorandov na študijné pobyty vo vyspelých krajinách, ktoré sú zamerané na rozvojové štúdiá.

Metodicko-pedagogické centrá

Niektoré z opatrení, ktoré sú uvedené v stratégii, je možné realizovať aj v rámci existujúcich zdrojov, ktoré majú k dispozícii na vzdelávanie pedagogických zamestnancov MPC. Ak by bol v spolupráci MVO a MPC vytvorený akreditovaný kurz pre pedagógov, ktorý by do svojej ponuky pre zaradilo MPC je možné ho realizovať s účasťou interných alebo externých lektorov bez nutnosti vyčlenenia nových finančných prostriedkov.

Ministerstvo zahraničných vecí SR

Program oficiálnej rozvojovej pomoci 050T

Podpora rozvojového vzdelávania a verejnej informovanosti je integrálnou súčasťou programu oficiálnej rozvojovej pomoci SR. Od roku 2005 bola na projekty slovenských organizácií vyčlenená suma cca. 1 mil. Eur. V posledných rokoch má však klesajúcu tendenciu. Pre realizáciu Národnej stratégie pre GRV je nevyhnutné zvýšenie objemu prostriedkov tak, aby mohli byť podporené projekty na všetkých stupňoch vzdelávania a bola zabezpečená kontinuita vzdelávania až po uplatnenie sa študentov v praxi (od materských škôl až po postgraduálne štúdium).

Potrebná je každoročné presné vyšpecifikovanie tém grantových výziev, ktoré priamo súvisia s rozvojovou pomocou a rozvojovým svetom tak, aby smerovali k prioritným záujmom agendy MZV SR. Niektoré témy multikulturalizmu a azylovej politiky na Slovensku by bolo možné zahrnúť do agendy Ministerstva vnútra, alebo environmentálne otázky, ktoré nie sú priamo v súvislosti s riešením environmentálnych problémov v rozvojových štátoch ako agendu MŽP SR a pod. Dotácie by mali garantovať dlhodobejšie projekty (min. na 1,5 až do 2 rokov, aby sa stihla príprava pred začiatkom, implementácia počas a vyhodnotenie po ukončení školského/akademického roka). Projekty by mali prepájať teoretické vzdelávanie na školách a praktické skúsenosti v oblasti rozvojových tém, ktorými disponujú najmä mimovládne organizácie. Preto je vhodná podpora najmä konzorciálnych projektov medzi akademickými a pedagogickými inštitúciami a MVO.

Pre projekty verejnej informovanosti je vhodné ponechať osobitnú rozpočtovú položku, ktorú je každoročne v rámci Národného programu oficiálnej rozvojovej pomoci potrebné zadefinovať z hľadiska komunikovaných tém a cieľových skupín.

Spolufinancovanie európskych projektov

Dôležitou grantovou výzvou v rámci Programu EuropeAID pre slovenské MVO je každoročná výzva pre mimovládnych aktérov a lokálne inštitúcie pre oblasť rozvojového vzdelávania a verejnej informovanosti. Priority sú zacielené prevažne na posilnenie povedomia verejnosti a rozhodovateľov a formálne a neformálne vzdelávanie. Keďže jedným z pravidiel pre realizáciu európskych projektov je zabezpečiť spolufinancovanie z národných zdrojov, je dôležité, aby v rámci Programu oficiálnej rozvojovej pomoci MZV SR zostala a bola posilnená rozpočtová položka na spolufinancovanie európskych projektov, ktoré sú zvyčajne trojročné a znamenajú možnosť systematickej práce v oblasti GRV na Slovensku.

Opatrenia:

1. Stanoviť plán každoročného finančného zabezpečenia pre plnenie úloh a opatrení vyplývajúcich zo stratégie zo zdrojov MZV SR a MŠ SR.
Nositeľ úlohy: MZV SR a MŠ SR

Indikátory hodnotenia úspešnosti:

- objem finančných prostriedkov v každom roku použitý na financovanie aktivít GRV v rámci existujúcich finančných schém
- vznik nových finančných stimulov a schém na podporu GRV

2.4 Monitoring a evaluácia

Vo všetkých zásadných dokumentoch, týkajúcich sa podpory GRV a verejnej informovanosti o rozvojovej problematike, vrátane dokumentov EÚ, sa hovorí o potrebe evaluácie projektov a programov GRV.

2.4.1. Evaluácia aktivít GRV

V súčasnom období sa zbierajú informácie v rámci projektového cyklu najmä o kvantitatívnych výsledkoch - koľko škôl a žiakov sa do projektov zapojilo, koľko pedagógov bolo vyškolených. V budúcnosti by mali byť hodnotené najmä kvalitatívne dopady aktivít.

Pre hodnotenie aktivít GRV na projektovej úrovni navrhujeme nasledujúce indikátory, ktoré sú súčasťou štúdie, prezentovanej rámci Národného semináru k metódam evaluácie aktivít v oblasti GRV v Českej republike v roku 2010:

- *Indikátory zmeny stavu* - zmena znalostí, postojov a správania u konečných prijímateľov (žiaci, študenti, verejnosť)
- *Indikátory merajúce zmenu praxe multiplikátorov* (tých čo poskytujú vzdelávanie – učiteľov, lektorov, škôl) – zmena vo výuke, zmena školského vzdelávacieho programu či zmena prostredia v škole
- *Indikátory zamerané na splnenie projektovej aktivity* – kvantitatívne výsledky

Evaluácia projektov je v kompetencii agentúr alebo odborov ministerstiev, ktoré zadávajú grantové výzvy na projekty. Evaluáciu je možné zadať realizovať aj externým expertom, ktorý odborne pripraví komplexný hodnotiaci materiál. Evaluačné správy je vhodné v závere poskytnúť verejnosti.

Opatrenia:

1. Pravidelne hodnotiť efektivitu GRV projektov, realizovaných z finančnej podpory MZV SR a MŠ SR.
Nositeľ úlohy: MŠ SR, MZV SR prostredníctvom SAMRS

2.4.2 Evaluácia Národnej stratégie pre GRV

Vyhodnotenie dopadu aktivít GRV ako celku je súčasťou programovej evaluácie. Evaluácia je zameraná na zistenie dopadov, ktoré vznikli na základe určitej intervencie. Potrebným referenčným rámcom pre takéto hodnotenie je práve Národná stratégia pre GRV. Pre programové hodnotenie sa používajú indikátory, ktoré merajú zmenu na úrovni štátneho vzdelávacieho systému, zmeny v základných kurikulárnych dokumentov, či iné systémové zmeny.

Programové hodnotenia vypracované v troch etapách (ex ante, mid-term a ex post) je dôležitým materiálom pre budúce programy a národné stratégie. Umožňuje vynaložiť prostriedky donorov efektívne a vyvarovať sa chýb v procese.

Zásadnou otázkou pri príprave evaluácie je prípravný proces. Pri evaluácii sa porovnávajú východiskové dáta v rôznych etapách procesu programu. Vstupné hodnotenie sa realizuje pred spustením programu – za ktoré môžeme považovať aj dáta získané z vykonaného prieskumu na školách pre potreby tejto stratégie. Strednodobé hodnotenie je potrebné realizovať v polovici programu a na záver sa uskutočňuje záverečné hodnotenie.

Pre evaluáciu priebežného procesu implementácie Národnej stratégie pre GRV bude možné využiť aj výsledky hodnotiaceho procesu – tzv. Peer Review, ktoré bude realizovať od jari do jesene v roku 2011 skupina európskych expertov zo siete GENE.

Proces priebežného monitorovania úloh v Národnej stratégii pre GRV by mala zabezpečovať Pracovná skupina pre globálne rozvojové vzdelávanie pri MZV, za priebežnú a záverečnú evaluáciu Národnej stratégie pre GRV zodpovedá MZV SR a MŠ SR.

Opatrenia:

1. Priebežne monitorovať plnenie úloh a opatrení v Národnej stratégii pre GRV.
Nositeľ úlohy: pracovná skupina MZV SR pre GRV
2. Priebežne vyhodnocovať dopady GRV v oblasti formálneho vzdelávania.
Nositeľ úlohy: Štátna školská inšpekcia
3. Zabezpečiť priebežnú (2013) a záverečnú (2015) evaluáciu Národnej stratégie pre GRV.
Nositeľ úlohy: MZV SR, MŠ SR
4. Zrealizovať hodnotiaci Peer review proces skupinou európskych expertov zo siete GENE v roku 2011.
Nositeľ úlohy: MZV SR a SAMRS

Indikátory hodnotenia úspešnosti:

- prijaté a zrealizované zmeny a korekcie v Národnej stratégii pre GRV počas jej trvania, ktoré majú zabezpečiť jej kvalitnejšiu implementáciu

Príloha: Zoznam osôb, ktoré sa spolupodieľali na príprave stratégie a na konzultačnom procese

Mgr. Jozef Jurkovič – MŠ SR
Mária Nogová RNDr. - ŠPÚ
PaedDr. Ivan Pavlov, PhD.- MPC
Mgr. Eva Suchožová - MPC
Ing. Karla Wursterová – MZV SR
Ing. Ingrid Ružičková – MZV SR
Ing. Eva Kolesárová, PhD. - SAMRS
Mgr. Rastislav Malachovský – SAMRS
prof. PhDr. Silvia Miháliková, PhD. – FSEV UK
PhDr. Dáša Vargová CSc.– PdF UK
Ing. Michal Ščepán, PhD. – FMV EU
Ing. Mikuláš Černota – FMV EU
PhDr. Lenka Fabianová, PhD.– FZaSP TU
doc. PhDr. Jana Lenghardtová, CSc. – EU
Mgr. Ľubica Šemrincová, OZ Človek v ohrození
Mgr. Richard Medal, Centrum environmentálnych aktivít, Sieť environmentálne-výchovných organizácií Špirála
Mgr. Juraj Hipš, CEEV Živica
Ing. Beáta Zpěváková, OZ SAVIO
Mgr. Alexandra Draková, UNICEF
Mgr. Katarína Bachratá, OZ SAVIO
Ing. Jana Andrisová, Obchodná akadémia, Dolný Kubín
Mgr. Jana Kňazeová, ZŠ Malinovského, Partizánske